

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4696

[Total No. of Pages : 4

[5956]SODL-111

F.Y.M.Com.

**101 : MANAGEMENT ACCOUNTING & FINANCIAL
ANALYSIS AND CONTROL
(2019 Pattern) (CBCS)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the blanks: (any 5)

[5]

- i) The minimum working capital required on regular basis is known as _____.
(Permanent working capital, Temporary working capital, Net working capital)
- ii) _____ that depict financial data in the shape of vertical percentage are known as common size statements.
(Financial statements, fund flow statement, cash flow statement)
- iii) The expression _____ are broad general guidelines used to measure, record and report the financial affairs and activities of a business.
(International Financial Reporting Systems, generally accepted accounting principles, accounting standards)
- iv) Master budget also called as _____.
(Production cost budget, Sales budget, Summary budget)
- v) Cash Balance under certain conditions model developed by _____.
(William J. Baumol's, M H Miller, Daniel Orr's)
- vi) Just in Time (JIT) Inventory Control System _____ company first use this techniques in Japan in 1950.
(Toyota Motor, Hitachi India Ltd., Yazaki India Ltd)

P.T.O.

B) State the following statements are 'True' or 'False': (any 5) [5]

- i) ABC Analysis is the most important technique of budgetary control.
- ii) Long - range budgets are usually concerned with capital investments.
- iii) The minimum working capital required on regular basis is known as temporary working capital.
- iv) Inventory Turnover Ratio = sales/average inventory or Cost of goods sold/average inventory cost.
- v) Ratio analysis is one of the popular tools of financial statement analysis.
- vi) Budget manual sets out the responsibilities of the various executives concerned with the budgetary control system.

Q2) A) From the following information prepare cash budget for the month of July, August, September and October: [15]

Months	Sales (credit) (Rs)	Purchase (Rs)	Wages and Salaries (Rs)	Manufacturing Expenses (Rs)	Administrative Expenses (Rs)	Selling and Distribution Expenses (Rs)
April	6,50,000	6,30,000	25,000	10,000	9,000	1,500
May	6,50,000	7,30,000	35,000	12,000	8,000	1,600
June	5,50,000	5,50,000	30,000	14,000	9,500	1,100
July	6,80,000	6,50,000	32,000	13,000	8,500	1,000
August	7,10,000	5,50,000	32,000	16,000	7,500	1,300
September	7,30,000	6,00,000	28,000	10,000	8,000	1,400
October	6,80,000	6,00,000	33,000	12,000	7,000	1,000

- The customers are allowed a credit period of three months.
- In the month of August firm is required to incur one capital expense.
- Firm is required to buy one plant and machinery of Rs. 1,00,000.
- The creditors allow a credit of three months.
- Delay in payment of wages and salaries are one month.
- There is a lag of one month in the payment of other expenses.
- Cash in hand on 1st July 2021 is Rs. 1,00,000.

- B) From the income statement given below, you are required to prepare a common size Income Statement. [10]

Income statement for the year ending 31st December, 2020 & 2021

Particulars	2020(Rs)	2021(Rs)
Sales	1,40,000	1,65,000
Less: Cost of goods sold	85,000	1,05,000
Gross Profit	55,000	60,000
Operating Expenses:		
Selling & Distribution Expenses	12,000	16,000
Administrative Expenses	10,000	11,000
Total Operating Expenses	22,000	27,000
Net Income Before Tax	33,000	33,000
Less: Income Tax (40%)	13,200	13,200
Net Income	19,800	19,800

OR

Attempt any five out of seven from the following. [25]

- Explain the Advantages of Management accounting.
- State the Assumptions underlying Break-even Analysis.
- Discuss the objectives of cash flow analysis.
- State the disadvantages of factoring.
- Prepare Format of Funds Flow Statement.
- Explain the Advantages and Limitations of Financial statement.
- Discuss the advantages and disadvantages of marginal costing.

Q3) A) From the following balance sheets of Yazaki India Ltd. [15]

Balance Sheet of Yazaki India Ltd

Liabilities	31 st Dec 2020	31 st Dec 2021	Asset	31 st Dec 2020	31 st Dec 2021
Share Capital	2,00,000	2,30,000	Plant and Machinery	1,90,000	2,10,000
Trade Creditors	80,000	1,00,000	Building	1,05,000	1,37,000
Bank Loan	40,000	25,000	Inventory	20,000	27,000
Mortgage	-	25,000	Trade Debtors	40,000	55,000
Profit & Loss A/C	65,000	83,000			
Cash	30,000	34,000			
	3,85,000	4,63,000		3,85,000	4,63,000

Prepare:

- i) A schedule of change in working capital.
- ii) Funds flow statement.

B) The following is the Balance Sheet of a company as on 31st March, 2022. **[10]**

Liabilities	Rs	Assets	Rs
Share Capital	2,00,000	Land & Buildings	1,40,000
Profit & Loss Account	30,000	Plant & Machinery	3,50,000
General Reserve	40,000	Stock	2,00,000
12% Debentures	4,20,000	Sundry Debtors	1,00,000
Sundry Creditors	1,00,000	Bills Receivable	10,000
Bills Payable	50,000	Cash at Bank	40,000
	8,40,000		8,40,000

Calculate :

- i) Current Ratio
- ii) Quick Ratio
- iii) Inventory to Working Capital Ratio
- iv) Debt to Equity Ratio

OR

Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- a) What is the characteristics of Management Accounting?
- b) Discuss the Limitations of Financial Statements.
- c) Explain the procedure of preparing a cash flow statement.
- d) Discuss Advantages of Ratio Analysis.
- e) Explain the importance of fund flow statements.
- f) Describe the major techniques of managerial cost accounting.
- g) Characteristics of Marginal Costing.

Q4) Write short notes. (any two) **[10]**

- a) Objectives of cost accounting.
- b) Gross and net working capital.
- c) Funds from operations.
- d) Leverage Ratio

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4697

[Total No. of Pages : 6

[5956]SODL-112

M.Com. (Part - I)

**102 A : STRATEGIC MANAGEMENT AND INDUSTRIAL
ECONOMICS
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) A) Attempt Any Five out of seven from the following : [5 × 1 = 5]

- i) Buying another company by one company means :
 - a) Joint venture
 - b) Acquisition
 - c) Amalgamation
 - d) Merger
- ii) Strategic Management handles :
 - a) External issues
 - b) Management issues
 - c) Internal issues
 - d) Administrative issues
- iii) Which of the following requires a firm to establish annual objectives, devise, policies for the execution of strategies?
 - a) Strategy formulation
 - b) Strategy evaluation
 - c) Strategy implementation
 - d) Strategy estimation
- iv) Strategic mission is _____
 - a) is a statement of a firm's unique purpose and scope of operations
 - b) is an internally-focused affirmation of the organization's societal and ethical goals.
 - c) does not limit the firm by specifying the industry in which the firm intends to compete.
 - d) is developed by a firm before the firm develops its strategic intent.

P.T.O.

- v) Industrial economics is that branch of _____
- a) Micro Economics b) Macro Economics
c) Business Economics d) Indian Economics
- vi) Industrialisation has major role to play in the economic development of the _____
- a) Underdevelopment countries b) Backward Countries
c) Developing Countries d) Developed Countries
- vii) Raw material productivity can be increased by _____
- a) Proper choice of design b) Reuse of Material
c) Scrap Control d) All of the above

B) Match the following :

[5]

Group A	Group B
1. Corporate Level	Michael Porter
2. Value Chain Analysis	Resource Analysis
3. Financial Resources	Vision Statement
4. Mission Statement	Performance benchmarking
5. Benchmarking	Levels of Strategy

Q2) Attempt any Four from the following :

[20]

- a) Briefly mention the factors which influence industrial productivity and efficiency.
- b) Write a note on Corporate Philosophy.
- c) What is a Management Development System (MDS)?
- d) Write a short note on productive efficiency.
- e) Write short notes on American Depository Receipts (ADR).
- f) Describe the Levels of strategy.

Q3) Attempt any Four from the following :

[20]

- a) Describe the various factors of Human Resources Policies.
- b) What is a Strategic Decision? State its characteristics.
- c) Differentiate between Business Strategy and Military Strategy.
- d) Describe the Adaptive approach in Strategic Management Process.
- e) Describe the concept of the Organizational Life cycle.
- f) Explain in detail the stability strategy.

Q4) Attempt Any two from the following :

[20]

- a) Explain the Benefits and Limitations of strategic planning.
- b) Explain the various types of Organizational Structure.
- c) Explain Deming's Fourteen Points of Quality Management.
- d) Critically analyse Alfred Weber's theory of industrial location.

Total No. of Questions : 4]

PA-4697

[5956]SODL-112

M.Com. (Part - I)

**102 A : STRATEGIC MANAGEMENT AND INDUSTRIAL
ECONOMICS
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजव्या बाजूचे आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1)अ) खालील सात पैकी पाच प्रश्नांना योग्य पर्याय द्या :

[5 × 1 = 5]

- i) एका कंपनीद्वारे दुसरी कंपनी खरीदी करणे म्हणजे.
अ) संयुक्त स्कंदमंडळ ब) संपादन करणे
क) एकत्रीकरण ड) विलीनीकरण
- ii) व्यूहरचनात्मक व्यवस्थापन हाताळते.
अ) बाह्य समस्या ब) व्यवस्थापकीय समस्या
क) अंतर्गत समस्या ड) प्रशासकीय समस्या
- iii) खालीलपैकी कोणते व्यूहरचना अंमलबजावणीसाठी वार्षिक उद्दिष्टे, योजना आखणे, धोरणे स्थापन करणे आवश्यक आहे?
अ) व्यूहरचना तयार करणे ब) व्यूहरचना मूल्यांकन
क) रणनीती अंमलबजावणी ड) व्यूहरचना निर्धारण
- iv) व्यूहरचना धेय्य
अ) कंपन्यांचे अद्वितीय उद्देश आणि क्रियाचे व्याप्ती हे विधान आहे.
ब) संस्थेच्या सामाजिक आणि नैतिक उद्दीष्टांची अंतर्गत-केंद्रित प्रतिज्ञापत्र आहे.
क) ज्या उद्योगात स्पर्धा करायची आहे असा उद्योग निर्दिष्ट करून मर्यादित करत नाही.
ड) आपला धोरणात्मक हेतू विकसित करण्यापूर्वी कंपनीद्वारे विकसित केले जाते.
- v) औद्योगिक अर्थशास्त्र ही ची शाखा आहे.
अ) सूक्ष्म अर्थशास्त्र ब) समग्रलक्ष्मी अर्थशास्त्र
क) व्यवसाय अर्थशास्त्र ड) भारतीय अर्थशास्त्र

- vi) देशांच्या आर्थिक विकासात औद्योगिकीकरणाची मोठी भूमिका आहे.
- अ) अविकसित ब) मागासलेल्या
- क) विकसनशील ड) विकसीत
- vii) कच्च्या मालाची उत्पादकता ने वाढवता येते.
- अ) डिझाइनची योग्य निवड ब) साहित्याचा पुनर्वापर
- क) वस्तू नियंत्रण ड) वरील सर्व

ब) योग्य जोड्या जुळवा :

[5]

गट अ	गट ब
1. कॉर्पोरेट स्तर	मायकेल पोर्टर
2. मूल्य साखळी विश्लेषण	संसाधन विश्लेषण
3. वित्तीय संसाधने	दूरदृष्टी वाक्य
4. ध्येय वाक्य	कामगिरी बॅच मार्किंग
5. बॅच मार्किंग	व्यूहरचनेचे स्तर

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे द्या :

[20]

- अ) औद्योगिक उत्पादकता आणि कार्यक्षमतेवर परिणाम करणाऱ्या घटकांचा थोडक्यात उल्लेख करा.
- ब) व्यवसायाची सामाजिक जबाबदारी यावर टीप लिहा.
- क) व्यवस्थापन विकास प्रणाली (MDS) म्हणजे काय?
- ड) उत्पादक कार्यक्षमतेवर एक छोटी टीप लिहा.
- इ) अमेरिकन डिपॉझिटरी रिसीट्स (ADR) वर टीप लिहा.
- फ) व्यूहरचनेच्या स्तरांचे वर्णन करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे द्या : [20]

- अ) मानव संसाधन धोरणांच्या विविध घटकांचे वर्णन करा.
- ब) धोरणात्मक निर्णय म्हणजे काय? त्याची वैशिष्ट्ये सांगा.
- क) व्यवसायिक व्यूहरचना आणि मिलिटरी व्यूहरचना यातील फरक स्पष्ट करा.
- ड) व्यूहरचना व्यवस्थापन प्रक्रियेतील अनुकूल दृष्टिकोनाचे वर्णन करा.
- इ) संस्थात्मक जीवन चक्राच्या संकल्पनेचे वर्णन करा.
- फ) स्थिरता व्यूहरचनेचे/धोरणाचे तपशीलवार वर्णन करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या : [20]

- अ) व्यूहरचनात्मक नियोजनाचे फायदे व दोष स्पष्ट करा.
- ब) संघटनात्मक रचनेचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- क) डेमिंगचे गुणवत्ता व्यवस्थापनाचे चौदा मुद्दे स्पष्ट करा.
- ड) आल्फ्रेड वेबरच्या औद्योगिक स्थानाच्या सिद्धांताचे सविस्तरपणे विश्लेषण करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4698

[Total No. of Pages : 3

[5956]-SODL-113

M.Com. - I

**102 B : STRATEGIC MANAGEMENT AND BUSINESS STATISTICS
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Neat diagrams must be drawn wherever necessary.*

Q1) A) Attempt any Five from the following :

[5]

- a) Corporate Philosophy is called _____.
 - i) Company creed
 - ii) Company strategy
 - iii) Company objectives
 - iv) Statement
- b) Resources create _____.
 - i) Ability
 - ii) Competences
 - iii) Planning
 - iv) Allocation
- c) _____ strategy is most commonly used by organization.
 - i) Stability
 - ii) Finance
 - iii) Marketing
 - iv) Balance
- d) _____ of resources are major factors in implementation of strategy.
 - i) Allocation and Planning
 - ii) Allocation and Organization
 - iii) Allocation and Resources
 - iv) Allocation and Management

P.T.O.

- e) BCG stands for _____.
- i) Boston Consulting Group
 - ii) Boston Common Group
 - iii) Boston Collection Group
 - iv) Boston Care Group
- f) Binomial distribution is widely used in _____.
- i) Sample distribution
 - ii) Work distribution
 - iii) Probability distribution
 - iv) Resource distribution
- g) HR policies concentrate on _____.
- i) Development of Human Resources
 - ii) Development of Production
 - iii) Development of Marketing
 - iv) Development of Business

B) Match the following :

[5]

	Group A	Group B
1.	Corporate Level	Michael Porter
2.	Value Chain Analysis	Resource Analysis
3.	Financial Resources	Vision Statement
4.	Mission Statement	Strategic Business Unit
5.	SBU	Levels of Strategy

Q2) Attempt any Four from the following :

[20]

- a) Explain the concept Value Chain Analysis in detail.
- b) Write a note on Corporate Philosophy.
- c) What is a Management Development System (MDS)?
- d) State the term Random Variables.
- e) Explain the concept Parameter and Statistics.
- f) Describe the Levels of strategy.

Q3) Attempt any Four from the following : [20]

- a) Describe the various factors of Human Resource Policies.
- b) What is a Strategic Decision? State its characteristics.
- c) Differentiate between Business Strategy and Military Strategy.
- d) Describe the Adaptive approach in the Strategic Management Process.
- e) Describe the concept of Organizational Life cycle.
- f) Explain in detail the stability strategy.

Q4) Attempt any Two from the following : [20]

- a) Explain the Cost Efficiency in detail.
- b) Explain the various types of Organizational Structure.
- c) Describe the different Quantitative Evaluation Criteria.
- d) Explain Deming's Fourteen Points of Quality Management.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4699

[Total No. of Pages : 4

[5956]-SODL-114

F.Y. M.Com.

**103: ADVANCED ACCOUNTING AND SPECIALIZED
AREAS IN ACCOUNTING
(2019 Pattern) (Revised)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *Figures to the right side indicate full marks.*
- 2) *All questions are compulsory.*

Q1) A) Fill in the blanks (Any 5) :

[5]

- a) According to _____ only monetary transactions are recorded in Accounting.
 - i) Cost Concept
 - ii) Money Measurement Concept
 - iii) Going Concern Concept
 - iv) Separate Entity Concept.
- b) GAAP stands for _____.
 - i) Generally Accepted Accounting Principles.
 - ii) Generally Accepted Auditing Principles.
 - iii) Globally Accepting Accounting Principles.
 - iv) Globally Accepted Auditing Principles.
- c) _____ is a liability which may or may not happen.
 - i) Short Term liability
 - ii) Non Current Liability
 - iii) Current Liability
 - iv) Contingent Liability

P.T.O.

- d) _____ is a Preferential Creditor.
- i) Preference Share Holder
 - ii) Equity Share Holder
 - iii) Income Tax
 - iv) Debenture
- e) Super profit = _____.
- i) Average Profit – Normal Profit
 - ii) Normal Profit – Average Profit
 - iii) Average Profit X Normal Profit
 - iv) Average Profit/Normal Profit
- f) IAS 7 is related to _____.
- a) Presentation of Financial Statements.
 - b) Inventories
 - c) Income Taxes
 - d) Cash Flow Statements

B) State whether the following statement is True or False. (Any 5) :

[5]

- a) The RERA regulate and promote Insurance Sector.
- b) AS 11 is related to the effect of changes in Foreign Exchange Rates.
- c) In case of internal reconstruction, a new company is formed to take over the business of an existing company.
- d) Net Asset method is one of the methods of calculation of Purchase Consideration.
- e) A scheme of amalgamating two or more companies requires revaluation of the assets and liabilities of each company.
- f) Integrated Goods and Service Tax is applicable to inter-state and import transactions.

Q2) Attempt any 4 questions from the following : [20]

- a) What are the objectives of Accounting Standards?
- b) What are the different accounting conventions?
- c) Calculate the Liquidators total remuneration using following data:

The liquidator is entitled to a fixed remuneration of Rs. 3,200 and 2% on the asset realized and 2% on the amount distributed to unsecured creditors.

(Asset realized- Land & Building Rs. 70,000, Plant & Machinery Rs. 65,000, Furniture Rs. 70,000, Stock Rs. 35,000, Debtors Rs. 11,000, Unsecured Creditors Rs. 9000)

- d) Write a short note on “Minority Interest”.
- e) Write a short note on “Types of Liquidation”
- f) Write a short note on “Dividend Yield Method” of valuation of Share.

Q3) Attempt any 4 questions from the following : [20]

- a) Write a short note on “Escalation Clause”
- b) Write a short note on “Accounting for Government Grants”
- c) Calculate the amount of purchase consideration using following data

A Ltd. takes over the business of B Ltd. at the following values:

Fixed Assets Rs. 3,00,000; Current Assets Rs. 1,00,000; Debentures Rs. 50,000 Current Liabilities Rs. 1,00,000

- d) Distinguish between Amalgamation and External Reconstruction.
- e) Write a short note on “ Fund Based Accounting”
- f) What are the features of GST?

Q4) Attempt any 2 questions from the following :

[20]

a) A Ltd. went into voluntary liquidation. The following are the details:

Assets realized Rs. 40,000, Liquidator's remuneration Rs. 5,000,

Unsecured Creditors Rs. 17,000, Preference share capital is Rs. 17,000,

Equity share capital consists of: 11000 shares of Rs. 1 each.

You are required to prepare the **“Liquidator's Final Statement of Account.”**

b) Explain the provisions related to registration under GST Act.

c) Explain the methods of valuation of Goodwill.

d) Explain the special provisions applicable in the case of material, labour, plant and labour under contract accounting.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4700

[Total No. of Pages : 4

[5956]SODL-115

M. Com. (Part - I)

**105 : INFORMATION SYSTEM AND E-COMMERCE
PRACTICES AND E-SECURITY AND CYBER LAWS
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Five out of Seven from the following :

[5 × 2 = 10]

- a) What do you mean by digital signature?
- b) Define the term Cyber - crime.
- c) What is meant by E - Governance?
- d) Write four major types of systems.
- e) What is supply chain Management?
- f) Define the term E - mail.
- g) Write any four benefits of EDI.

Q2) Attempt any Four out of Six from the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Briefly explain the section 73 of Information - Technology Act 2000.
- b) Explain the importance of digital signature.
- c) Explain the basic components of E-SCM.
- d) Explain electronic payment system.
- e) How does E-Commerce impact on consumer and society?
- f) State the composition of Cyber Appellate Tribunal

P.T.O.

Q3) Attempt any Four out of Six from the following : [4 × 5 = 20]

- a) Classify attacks on computer system.
- b) State the problems in taxing of E-commerce.
- c) Explain the need of Cyber Laws and Cyber Security.
- d) What are the advantages of having a transaction processing system (TPS)?
- e) Write down the salient features of the I.T. Act.
- f) What are the advantages of an antivirus software?

Q4) Attempt any Two out of Four from the following : [2 × 10 = 20]

- a) What is E-Cash? Explain the working of e-cash in detail.
- b) E-commerce does not change some fundamental rules of Banking : Explain.
- c) Briefly discuss the significance, scope and implementations of information technology Laws. Explain the areas where IT Act has brought improvement in India.
- d) What are the different types of information systems used in business? Explain each type giving an appropriate example.

Total No. of Questions : 4]

PA-4700

[5956]-SODL-115

M. Com. (Part - I)

105 : INFORMATION SYSTEM AND E-COMMERCE
PRACTICES AND E-SECURITY AND CYBER LAWS

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजव्या बाजूचे अंक पूर्ण मार्क दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील सात पैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. [5 × 2 = 10]

- अ) डिजिटल स्वाक्षरी म्हणजे काय?
- ब) सायबर गुन्हे या शब्दाची व्याख्या लिहा.
- क) ई-शासन म्हणजे काय?
- ड) चार-प्रमुख प्रकारच्या प्रणाली लिहा.
- इ) पुरवठा साखळी व्यवस्थापन म्हणजे काय?
- फ) ई-मेल या शब्दाची व्याख्या लिहा.
- य) इलेक्ट्रॉनिक डेटा इंटरचेंज (ई. डि. आय.) चे कोणतेही-चार फायदे लिहा.

प्रश्न 2) खालील सहा पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा : [4 × 5 = 20]

- अ) माहिती तंत्रज्ञान कायदा 2000 चे कलम 73 थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) डिजिटल स्वाक्षरीचे महत्व स्पष्ट करा.
- क) ई-एस. सी. एम (E-SCM) चे मुलभूत घटक सांगा.
- ड) इलेक्ट्रॉनिक पेमेंट सिस्टिम स्पष्ट करा.
- इ) ई-कॉमर्सचा ग्राहक आणि समाजावर कसा परिणाम होतो?
- फ) सायबर अपिलेट ट्रिब्युनल रचना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील सहा पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4 × 5 = 20]

- अ) संगणक प्रणालीवरील हल्ल्यांचे वर्गीकरण करा.
- ब) ई-कॉमर्सच्या कर आकारणीतील अडचणी सांगा.
- क) सायबर कायदे आणि सायबर सुरक्षेची गरज स्पष्ट करा.
- ड) व्यवहार प्रकार प्रणाली (TPS) असल्याचे कोणते फायदे आहेत.
- इ) माहिती तंत्रज्ञान कायद्याची ढळक वैशिष्ट्ये लिहा.
- फ) अँटी-व्हायरस सॉफ्टवेअर चे फायदे काय आहेत ते सांगा.

प्रश्न 4) खालील चार पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

[2 × 10 = 20]

- अ) ई-कॅश म्हणजे काय? ई-कॅशच्या कार्याचे तपशिलवार वर्णन करा.
- ब) 'ई-कॉमर्स बँकींगचे काही मुलभूत नियम बदलत नाही'. स्पष्ट करा.
- क) माहिती तंत्रज्ञान कायद्यांचे महत्त्व, व्याप्ती आणि अंमलबजावणी यांची थोडक्यात चर्चा करा. आयटी कायद्यामुळे भारतात कोणत्या क्षेत्रात सुधारणा झाली ते स्पष्ट करा.
- ड) व्यवसायात कोणत्या प्रकारच्या माहिती प्रणाली वापरल्या जातात? योग्य उदाहरणासहित प्रत्येक प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4701

[Total No. of Pages : 5

[5956]SODL-116

M.Com. - I

**107 : ADVANCED COST ACCOUNTING AND
APPLICATION OF COST ACCOUNTING**

(2019 Pattern) (CBCS)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Five out of seven from the following: **[5 × 2 = 10]**

- a) What do you mean by Direct materials?
- b) What is direct labour cost?
- c) What do you mean by Variable Overheads?
- d) Explain the term cost-plus Contracts.
- e) What is Control Account?
- f) What is mean by product life cycle costing?
- g) What is Target Costing?

Q2) Attempt any Four out of six from the following: **[4 × 5 = 20]**

- a) Write the short note on Cost Centre.
- b) Describe Time Rate System.
- c) What are the principles of apportionment?
- d) Determine EOQ from the following information using formula method:
Annual consumption - 12,000 units
Cost of ordering - 15 per order
Cost of material - 1.25 per unit
Carrying cost - 20 per cent of average inventory

P.T.O.

e) From the following data given by the Personnel Department, calculate the labour turnover rate by applying.

- i) Separation method
- ii) Replacement method
- iii) Flux method

No. of workers on the payroll:

- At the beginning of the month 900
- At the end of the month 1,100

During the month, 10 workers left, 40 persons were discharged and 150 workers were recruited. Of these, 25 workers are recruited in the vacancies of those leaving, while the rest were engaged for an expansion scheme.

f) Shivani Engineering Ltd., Vaijapur, has three Production Depts. Viz. A, B and C and two Service Depts. Viz. 1 and 2. The following are the total overhead expenses as per departmental distribution summary for the month of March, 2021.

A) Production Depts,:	B) Service Depts,:
A - 3,000	1 - 234
B - 2,000	2 - 300
C - 1,000	

The expenses of the Service Depts. are charged out on a percentage basis as follows:

Particulars	A	B	C	1	2
Service Dept. 1	20%	40%	30%	-	10%
Service Dept. 2	40%	20%	20%	20%	-

Prepare a statement showing the apportionment of Service Dept. expenses to Production Dept. by Repeated Distribution Method.

Q3) Attempt any Four out of six from the following. [4 × 5 = 20]

- a) What are the main advantages of control accounts?
- b) State the characteristics of the Product Life Cycle.

- c) Explain the concept of Market based pricing.
- d) The following information is given in respect of process A.

Material 1,000 kgs @ Rs-6 per kg

Labour Rs-5,000 Direct expenses Rs-1,000

Indirect expenses allocated to Process A Rs-1,000

Normal wastage 10% of input

Prepare Process A Account when scrap value of normal loss is nil.

- e) The following was the expenditure on a contract for Rs-12,00,000 commenced in January 2019.

Materials Rs-2,40,000

Wages Rs-3,28,000

Plant Rs-40,000

Overheads Rs-17,200

Work uncertified Rs-8,000

Cash received on account of the contract on 31st December 2019 was Rs-4,80,000, being 80% of the work certified. The value of materials in hand was Rs-12,000. The plant had undergone 20% depreciation. Prepare Contract Account.

- f) The following transactions have been extracted from the books of a company. You are required to make journal entries under (Integrated accounts)
- i) Purchases of raw materials on cash Rs-4,00,000
 - ii) Carriage inward Rs-3,000
 - iii) Stores issued Rs-2,50,000
 - iv) Productive wages paid Rs-2,04,000
 - v) Unproductive wages paid Rs-72,000

Q4) Attempt any Two out of four from the following.

[2 × 10 = 20]

- a) From the following information for the month of January 2022, prepare a cost sheet to show the following components:
- i) Prime Cost,
 - ii) Factory Cost,
 - iii) Cost of Production,
 - iv) Total Cost.

	Rs.
Direct material	57,000
Direct wages	28,500
Factory rent and rates	2,500
Office rent and rates	500
Plant repairs and maintenance	1,000
Plant depreciation	1,250
Factory heating and lighting	400
Factory manager's salary	2,000
Office salaries	1,600
Director's remuneration	1,500
Telephone and postage	200
Printing and stationery	100
Legal charges	150
Advertisement	1,500
Salesmen's salaries	2,500
Showroom rent	500
Sales	1,16,000

b) Prepare a Reconciliation statement from the following data.

	Rs.
Net profit as per financial books	63,780
Net profit as per costing books	66,760
Factory overheads under-recovered in costing	5,700
Administration overheads recovered in excess	4,250
Depreciation charged in financial books	3,660
Depreciation recovered in costing	3,950
Interest received but not included in costing	450
Income-tax provided in financial books	600
Bank interest credited in financial books	230
Stores adjustment (credited in financial books)	420
Depreciation of stock charged in financial accounts	860
Dividends appropriate in financial accounts	1,200
Loss due to theft and pilferage provided only in financial books	260

c) Explain in details Methods of Remuneration.

d) Explain the steps involved in activity-based costing and discuss the advantages of activity-based costing.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4702

[Total No. of Pages : 4

[5956]SODL-117

M.Com. - I

**109 : CO-OPERATIVE MOVEMENT IN INDIA AND
INTERNATIONAL CO-OPERATIVE MOVEMENT**

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Define the following terms (any 5) :

[10]

- a) What is the NCHF?
- b) Define cooperation.
- c) What is a mixed economy?
- d) What is AIRCS?
- e) Socialism.
- f) What is ICA?
- g) Centralized Cooperative structure.

Q2) Write a Short Notes (any 4) :

[20]

- a) Explain the challenges of Co-operative movement in India.
- b) Briefly state the important features of the 97th Amendment.
- c) Explain the rights of registered co-operative societies.
- d) Write a short-note on the Narasimham Committee I (1991) and Narasimham Committee II (1998).
- e) Explain the significance of Co-operative movement in Indian Economic.
- f) Explain the role of NABARD.

P.T.O.

Q3) Short Answer Questions (any 4) :

[20]

- a) What were the two significant events of the Fourth Five Year Plan?
- b) What authorization is given to the Co-operative Inspectors working under the Assistant Registrars (General)?
- c) Explain the similarities between Communism and Co-operation.
- d) Write a short note on the Co-operative movement in Canada.
- e) How does the ICA define a Co-operative?
- f) Why did the Co-operative movement begin in Japan?

Q4) Long Answer Questions (Any 2) :

[20]

- a) Explain the social impact of Co-operatives.
- b) Analyse the differences between capitalism and cooperation. How do Co-operatives work under a capitalist society?
- c) Describe the origin of the Co-operative movement in the world.
- d) Compare the Co-operative movement in India during the pre and post-independence period.

Total No. of Questions : 4]

PA-4702

[5956]SODL-117

M.Com - I

109 : CO-OPERATIVE MOVEMENT IN INDIA AND
INTERNATIONAL CO-OPERATIVE MOVEMENT

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील संज्ञा परिभाषित करा. (कोणत्याही 5) [10]
- अ) NCHF म्हणजे काय?
ब) सहकाराची व्याख्या करा.
क) मिश्र अर्थव्यवस्था म्हणजे काय?
ड) AIRCS म्हणजे काय?
इ) समाजवाद.
फ) ICA म्हणजे काय?
य) केंद्रीकृत सहकारी संरचना.
- प्रश्न 2) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. [20]
- अ) भारतातील सहकारी चळवळीची आव्हाने स्पष्ट करा.
ब) 97 व्या घटनादुरुस्तीत महत्त्वाची वैशिष्ट्ये थोडक्यात सांगा.
क) नोंदणीकृत सहकारी संस्थांचे अधिकार स्पष्ट करा.
ड) नरसिंहम कमिटी I (1991) आणि नरसिंहम कमिटी II (1998) वर टीप लिहा.
इ) भारतीय अर्थव्यवस्थेत सहकारी चळवळीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
फ) नाबार्डची भूमिका स्पष्ट करा.

- प्रश्न 3) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. [20]
- अ) चौथ्या पंचवार्षिक योजनेतील दोन महत्त्वाच्या घटना कोणत्या होत्या ?
- ब) सहाय्यक निबंधकांच्या (सामान्य) अंतर्गत काम करणाऱ्या सहकारी निरीक्षकांना कोणते अधिकार दिले जातात ?
- क) साम्यवाद व सहकार यांमधील साम्यता स्पष्ट करा.
- ड) कॅनडामधील सहकारी चळवळीवर टीप लिहा.
- इ) आयसीए सहकाराची व्याख्या कशी करते ?
- फ) सहकार चळवळ जपानमध्ये का सुरू झाली ?

- प्रश्न 4) दीर्घोत्तरी प्रश्न लिहा. (कोणतेही 2) [20]
- अ) सहकारी संस्थांचा सामाजिक प्रभाव स्पष्ट करा.
- ब) भांडवलशाही आणि सहकार यांच्यातील फरकांचे विश्लेषण करा. भांडवलशाही समाजाच्या अंतर्गत सहकारी संस्था कशा चालतात ?
- क) जगातील सहकारी चळवळीच्या उगमाचे वर्णन करा.
- ड) भारतातील सहकार चळवळीची स्वातंत्र्यपूर्व आणि नंतरच्या काळात तुलना करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4703

[Total No. of Pages : 4

[5956]SODL-118

M.Com - I

**111 : ORGANISED TRADES AND MARKETS & MODERN
BUSINESS PRACTICES**

(2019 Pattern) (CBCS)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Solve any 5 out of 7.

[10]

- i) FDI full form :
 - a) Foreign Development Index
 - b) Federal Department of Investigation
 - c) Foreign Department of Investment
 - d) Foreign Direct Investment
- ii) Agriculture, dairy, fishing, forestry are examples of _____.
 - a) tertiary sector
 - b) secondary sector
 - c) primary sector
 - d) none of the above
- iii) FDI is the formulation policy of which nodal department?
 - a) NABARD
 - b) SEBI
 - c) Department for promotion of industry and internal trade
 - d) RBI
- iv) A public undertaking is wholly owned by _____.
 - a) The government
 - b) Entrepreneur
 - c) a and b
 - d) Private

P.T.O.

- v) The issue price of Food Grains in India is decided by:
 - a) Cabinet Committee on Economic Affairs (CCEA)
 - b) Food Corporation of India (FCI)
 - c) Commission on Agricultural Costs and Prices (CACP)
 - d) Ministry of Food, Public Distribution and Consumer Affairs
- vi) 'Marginal farmers' hold land up to:
 - a) 10 hectares
 - b) 2 hectares
 - c) 5 hectares
 - d) 1 hectare
- vii) NAFED is a :
 - a) Company
 - b) Non-Government Organisation
 - c) Government Body
 - d) Cooperative Organisation

Q2) Solve any 4 out of 6. [20]

- a) Write the scope of agribusiness.
- b) What is public enterprise? Write down the definition and its objectives.
- c) Explain the argument in case of Public Enterprises.
- d) What is Chamber of Commerce? State Objectives of the Chamber of Commerce.
- e) Write a short note on Direct Marketing for farmers.
- f) What are the different types of e-commerce?

Q3) Solve any 4 out of 6. [20]

- a) Write the agricultural subsidy rules under WTO.
- b) Explain How agribusiness differs from other industries.
- c) Write the types of Public Enterprises.
- d) Write note on D-Mart.
- e) What is the importance of foreign direct investment?
- f) Write a note on Service Sector.

Q4) Solve any 2 out of 4. [20]

- a) Explain the problems in agribusiness.
- b) What is public enterprise? Explain the importance, objectives of public enterprises.
- c) What is Cooperative marketing? Write what are the characteristics of cooperative marketing organization.
- d) Explain the impact of WTO on agricultural policy.

Total No. of Questions : 4]

PA-4703

[5956]SODL-118

M.Com - I

**111 : ORGANISED TRADES AND MARKETS & MODERN
BUSINESS PRACTICES**

(2019 Pattern) (CBCS)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही 5 प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 2 गुण) [10]

- i) पूर्ण फॉर्म :
- अ) (Foreign Development Index) फॉरेन डेव्हलपमेंट इंडेक्स
ब) (Federal Department of Investigation) फेडरल डिपार्टमेंट ऑफ इनव्हेस्टीगेशन
क) (Foreign Department of Investment) फॉरेन डिपार्टमेंट ऑफ इनव्हेस्टमेंट
ड) (Foreign Direct Investment) फॉरेन डायरेक्ट इनव्हेस्टमेंट
- ii) शेती, दुग्धव्यवसाय, मासेमारी, वनीकरण ही ची उदाहरणे आहेत.
- अ) तृतीयक क्षेत्र ब) दुय्यम क्षेत्र
क) प्राथमिक क्षेत्र ड) वरील पैकी काहीही नाही
- iii) FDI हे कोणत्या नोडल विभागाचे धोरण आहे?
- अ) नाबार्ड
ब) सेबी
क) उद्योग आणि अंतर्गत व्यापाराच्या संवर्धनासाठी विभाग
ड) RBI
- iv) सार्वजनिक उपक्रम पूर्णतः यांच्या मालकीचा असतो.
- अ) सरकार ब) उद्योजक
क) अ आणि ब ड) खाजगी

- v) भारतातील अन्नधान्याची निर्गम किंमत खालीलप्रमाणे ठरवली जाते.
- अ) आर्थिक घडामोडींची कॅबिनेट समिती (CCEA)
 ब) भारतीय अन्न महामंडळ (FCI)
 क) कृषी खर्च आणि किंमतींवर आयोग (CACP)
 ड) अन्न, सार्वजनिक वितरण आणि ग्राहक व्यवहार मंत्रालय
- vi) 'अल्पभूमि शेतकरी' जमीन धारण करतात.
- अ) 10 हेक्टर
 ब) 2 हेक्टर
 क) 5 हेक्टर
 ड) 1 हेक्टर
- vii) नाफेड हे आहे.
- अ) कंपनी
 ब) अशासकीय संस्था
 क) सरकारी संस्था
 ड) सहकारी संस्था

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही 4 प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 5 गुण) [20]

- अ) कृषी व्यवसायाची व्याप्ती लिहा.
 ब) सार्वजनिक उद्योग म्हणजे काय? व्याख्या लिहून उद्दिष्टे लिहा.
 क) सार्वजनिक उपक्रमांच्या बाबतीत युक्तिवाद स्पष्ट करा.
 ड) वाणिज्य मंडळ म्हणजे काय? वाणिज्य मंडळाची उद्दिष्टे लिहा.
 इ) शेतकऱ्यांसाठी थेट विपणन टीप लिहा.
 फ) ई-कॉमर्सचे विविध प्रकार कोणते?

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही 4 प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 5 गुण) [20]

- अ) जागतिक व्यापार संघटनेचे अंतर्गत कृषी सबसिडी नियम थोडक्यात लिहा.
 ब) कृषी व्यवसाय इतर उद्योगापेक्षा कसा वेगळा आहे ते थोडक्यात स्पष्ट करा.
 क) सार्वजनिक उपक्रमांचे प्रकार थोडक्यात लिहा.
 ड) डी-मार्ट (D-Mart) टीप लिहा.
 इ) थेट परकीय गुंतवणुकीचे महत्त्व काय?
 फ) सेवा क्षेत्र यावर टीप लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही 2 प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 10 गुण) [20]

- अ) कृषी व्यवसायातील समस्या स्पष्ट करा.
 ब) सार्वजनिक उद्योग म्हणजे काय? सार्वजनिक उद्योगांचे महत्त्व, उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
 क) सहकारी विपणन म्हणजे काय? सहकारी विपणन संस्थांची वैशिष्ट्ये कोणती ते लिहा.
 ड) कृषी धोरणावर जागतिक व्यापार संघटनेचा परिणाम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4704

[Total No. of Pages : 6

[5956]SODL-119

M.Com. - I

**113 : PRODUCTION AND OPERATION MANAGEMENT AND
BUSINESS ETHICS & PROFESSIONAL VALUES**

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the blanks. (Any Five)

[5]

- i) Which among the following is not the type of plant layout?
 - a) Product Layout
 - b) Fixed Position Layout
 - c) Combined layout
 - d) Factory Layout
- ii) The objective of plant layout is _____.
 - a) Recruiting personnel
 - b) Quality control
 - c) Saving Taxes
 - d) Maximizing the profits
- iii) The process that converts input into output is called as _____.
 - a) Operational Management
 - b) Production Management
 - c) Strategic Management
 - d) Financial Management
- iv) _____ is a management approach for long term success, through customer satisfaction.
 - a) TQM
 - b) ISO 9001
 - c) Six Sigma
 - d) Quality Circle
- v) What is meant by the CSR?
 - a) Corporate Social Responsibility
 - b) Company Social Responsibility
 - c) Corporate Society Responsibility
 - d) Company Society Responsibility

P.T.O.

- vi) _____ deals with the hiring, administration, and training of staff.
- a) Finance Department b) Human resources department
c) Sales Department d) Marketing Department
- vii) _____ is the presence of excessive heat in the water which can cause undesirable changes in the natural environment.
- a) Air Pollution b) Water Pollution
c) Thermal pollution d) Noise Pollution

B) State whether the following statements are true or false. (any five)[5]

- i) Production is the Primary Business of an Organization.
- ii) The product design should be framed as per the Customer's Requirement.
- iii) Co-operation is a powerful tool to achieve teamwork.
- iv) Finance is the art and science of managing money.
- v) Corporate Governance refers to the sum of a person's actions in this and previous states of existence, viewed as deciding their fate in future existences.
- vi) Marketing ethics includes principles and standards that guide appropriate conduct in organizations, in markets and in society.
- vii) Sustainability refers to the avoidance of the depletion of natural resources in order to maintain an ecological balance.

Q2) Attempt any four out from the following.

[20]

- a) Explain the Advantages of the continuous production system.
- b) Describe the process of supply chain management.
- c) What are the types of Plans?
- d) Explain the significance of professional Values.
- e) State the objectives of corporate Governance.
- f) Write down the goals of Sustainable Development.

Q3) Attempt any four from the following.

[20]

- a) Write a short note on the recent trends in production.
- b) What are the career opportunities in supply chain management?
- c) Explain the Different Levels of Total Quality Management.
- d) Explain the determinants of Ethical Decision Making.
- e) Briefly explain the Indian Ethical Practices.
- f) Explain Strategies needed to achieve the Sustainable Development.

Q4) Attempt any two from the following.

[20]

- a) Explain the main functions of production planning and control.
- b) Discuss the responsibilities of a business towards various interest groups.
- c) Explain in detail Value Based Management.
- d) Explain the meaning, Significance, and Scope of Professional Values.

Total No. of Questions : 4]

PA-4704

[5956]SODL-119

M.Com. - I

**113 : PRODUCTION AND OPERATION MANAGEMENT AND
BUSINESS ETHICS & PROFESSIONAL VALUES**

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) अ) रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही पाच) [5]

i) खालीलपैकी कोणते यंत्रकुल आराखड्याचे प्रकार नाहीत.

अ) वस्तू आराखडा

ब) स्थिर स्थिती आराखडा

क) एकत्रित आराखडा

ड) कारखाना आराखडा

ii) हा यंत्रकुलाचा उद्देश आहे.

अ) मनुष्यबळ भरती

ब) दर्जा नियंत्रण

क) कर वाचविणे

ड) जास्तीत जास्त नफा

iii) कच्च्या मालाचे रूपांतरण तयार मालात करण्याच्या प्रक्रियेस असे म्हणतात.

अ) प्रक्रिया व्यवस्थापन

ब) उत्पादन व्यवस्थापन

क) व्युहरचनात्मक व्यवस्थापन

ड) वित्तीय व्यवस्थापन

iv) हा ग्राहक समाधानाद्वारे मिळणारा दीर्घकालीन यशाचा व्यवस्थापकीय दृष्टीकोन आहे.

अ) संपूर्ण गुणवत्ता व्यवस्थापन

ब) आय. एस. ओ. 9001

क) सिक्स सिगमा

ड) गुणवत्ता वर्तुळे

v) CSR चे पूर्ण रूप आहे.

अ) व्यवसायाची सामाजिक जबाबदारी

ब) संस्थेची सामाजिक जबाबदारी

क) व्यवसायाची मंडळाप्रती जबाबदारी

ड) संस्थेची प्रमंडळाप्रती जबाबदारी

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे द्या. [20]

- अ) उत्पादनाचा नवीन कल यावर संक्षिप्त टीप लिहा.
- ब) पूर्वठा साखळी व्यवस्थापनामध्ये करिअरच्या कोणत्या संधी आहेत?
- क) एकूण गुणवत्ता व्यवस्थापनाचे विविध स्तर स्पष्ट करा.
- ड) नैतिक निर्णय घेण्याचे निर्धारण स्पष्ट करा.
- इ) भारतीय नैतिक पद्धती थोडक्यात स्पष्ट करा.
- फ) शाश्वत विकास साधण्यासाठी कोणत्या धोरणांची आवश्यकता स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. [20]

- अ) उत्पादन नियोजन आणि नियंत्रणाची मुख्य कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) विविध स्वारस्य गटांप्रती व्यवसायाच्या जबाबदाऱ्यांची चर्चा करा.
- क) “मूल्य आधारित व्यवस्थापन” सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- ड) व्यावसायिक मूल्यांचा अर्थ, महत्त्व, व्याप्ती स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4705

[Total No. of Pages : 4

[5956]SODL-120

M.Com. (Part - I)

115 : BANKING & FINANCE

Legal Framework of Banking and Banking Law & Practices
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any five questions from the following :

[5 × 2 = 10]

- a) What do you mean by the term 'Bank'?
- b) Define banking policy.
- c) What do you mean by the term 'negotiable instrument'?
- d) What is a bill of exchange?
- e) State the powers of RBI under Section 36.
- f) What is a Non-Performing Asset?
- g) Give the full form of FEMA Act?

Q2) Answer the following. (any four)

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the parties to the negotiable instrument.
- b) Briefly write the types of bill of exchange.
- c) Explain the changing role of Reserve Bank of India.
- d) Write a short note on Internet Banking.
- e) Review the provisions relating to offenses under the Securitizations Act.
- f) Review the provisions relating to penalties under the securitization Act.

P.T.O.

Q3) Answer the following. (any four)

[4 × 5 = 20]

- a) Write short note on Directorate of Enforcement under The Foreign Exchange Management Act, 1999.
- b) Write a short note on the system of exchange rates in India.
- c) Explain in detail the non-performing asset.
- d) Write a short note on risk management.
- e) Write a short note on mobile banking.
- f) Discuss the Banking Ombudsman scheme in detail.

Q4) Answer the following. (any two)

[2 × 10 = 20]

- a) Explain in detail the provisions of the Banking Regulation Act applicable to cooperative banks.
- b) Explain in detail the features of Prevention of Money Laundering Act, 2002.
- c) Analyze the guidelines issued by the RBI with regard to money laundering.
- d) Explain the provisions of the Banking Regulation Act, 1949.

Total No. of Questions : 4]

PA-4705

[5956]SODL-120

M.Com. (Part - I)

115 : BANKING & FINANCE

Legal Framework of Banking and Banking Law & Practices

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) [5 × 2 = 10]

- अ) बँक म्हणजे काय?
ब) बँकविषयक धोरण म्हणजे काय?
क) चलनक्षम दस्तऐवज म्हणजे काय?
ड) विनिमय पत्र म्हणजे काय?
इ) कलम 36 नुसार आर. बी. आय. चे अधिकार सांगा.
फ) अनुत्पादक मत्ता म्हणजे काय?
य) FEMA या कायद्याचे पूर्ण नाव सांगा?

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [4 × 5 = 20]

- अ) रोखीकरण कायद्यातील शिक्षा/दंड या संदर्भातील तरतुदींचा आढावा घ्या.
ब) विनिमय पत्राचे प्रकार थोडक्यात लिहा.
क) भारतीय रिझर्व्ह बँकेची बदलती भूमिका स्पष्ट करा.
ड) इंटरनेट बँकिंग यावर टीप लिहा.
इ) रोखीकरण कायद्यातील अपराध या संदर्भातील तरतुदींचा आढावा घ्या.
फ) चलनक्षम दस्तऐवजातील पक्ष स्पष्ट करा.

- प्रश्न 3) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [4 × 5 = 20]
- अ) परकीय चलन व्यवस्थापन कायदा, 1999 अंतर्गत अंमलबजावणी संचालनालय यावर टीपा लिहा.
- ब) बँकिंग लोकायुक्त योजनेची सविस्तर चर्चा करा.
- क) अनुत्पादक मत्ता सविस्तर स्पष्ट करा.
- ड) जोखीम व्यवस्थापनावर टीप लिहा.
- इ) टीप लिहा : मोबाईल बँकिंग.
- फ) भारतातील विनिमय दर प्रणालीवर टीप लिहा.

- प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [2 × 10 = 20]
- अ) बँक व्यवसाय नियमन कायद्यातील सहकारी बँकांना लागू होणाऱ्या तरतुदी सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) अवैध संपत्तीचे शुद्धीकरण कायदा, 2002 ची वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) अवैध संपत्तीचे शुद्धीकरण संदर्भात भारतीय रिझर्व्ह बँकेच्या मार्गदर्शनपर सूचना स्पष्ट करा.
- ड) बँक व्यवसाय नियमन कायदा 1949 मधील तरतुदी स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4706

[Total No. of Pages : 4

[5956]-SODL-121

M.Com.-I

**117 : MARKETING TECHNIQUES & CUSTOMER
RELATIONSHIP MANAGEMENT & RETAILING**

(Revised 2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Attempt any five from the following.

[10]

- a) Write meaning of marketing.
- b) What do you mean by macro marketing?
- c) What do you mean by marketing mix?
- d) What is mean by product mix?
- e) What is mean by Branding?
- f) What is mean by sales promotion?
- g) What is mean by customer satisfaction?

Q2) Attempt any four from the following.

[20]

- a) Explain various elements of marketing.
- b) Explain product life cycle in details.
- c) Explain objectives of price mix.
- d) Role of public relations explain.
- e) Explain various types of Email.
- f) Write a note on consumer retention strategy.

P.T.O.

Q3) Attempt any four from the following.

[20]

- a) Explain various types of product mix.
- b) Write note on electronic customer relation management.
- c) Explain means of ECRM.
- d) Write note on customer experience management.
- e) Write note on customer life time value.
- f) Explain methods for developing customer experience

Q4) Attempt any two from the following.

[20]

- a) What is mean by advertisement? Explain functions of it.
- b) What is mean by customer satisfaction? Explain factors affecting customer expectations.
- c) What is mean by customer development? Explain process for customer execution development.
- d) What is mean by web advertisement. Explain various types of web Advertisement.

Total No. of Questions : 4]

PA-4706

[5956]-SODL-121

M.Com.-I

117 : MARKETING TECHNIQUES & CUSTOMER
RELATIONSHIP MANAGEMENT & RETAILING

(Revised 2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) विपणन अर्थ लिहा.
- ब) समग्र विपणन म्हणजे काय?
- क) विपणन मिश्र म्हणजे काय?
- ड) वस्तु (मिश्र) मिश्र म्हणजे काय?
- इ) मुद्रांकन म्हणजे काय?
- फ) विक्रय वृद्धी म्हणजे काय?
- य) ग्राहकांचे समाधान म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) विपणनाचे विविध घटक स्पष्ट करा.
- ब) वस्तु जीवन चक्र अवस्था स्पष्ट करा.
- क) किंमत मिश्र ची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- ड) जन संपर्क भूमिका विषद करा.
- इ) ई-मेलचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- फ) ग्राहक धारणा धोरण टिप लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) वस्तु मिश्र चे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) इलेक्ट्रॉनिक ग्राहक संबंध व्यवस्थापन सविस्तर टिप लिहा.
- क) इ.सी.आर.एम. ची साधने विशद करा.
- ड) ग्राहक अनुभव व्यवस्थापन टिप लिहा.
- इ) ग्राहकांचे आजीवन मुल्य टिप लिहा.
- फ) ग्राहक अनुभव सुधारणा पद्धती विषद करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) जाहिरात म्हणजे काय? जाहिरातीची कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) ग्राहक समाधान म्हणजे काय? ग्राहक (समाधानावर) आपेक्षां वर परिणाम करणारे घटक लिहा.
- क) ग्राहक विकास म्हणजे काय? ग्राहक विकास प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- ड) वेब जाहिरात म्हणजे काय? वेब जाहिरातीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4715

[Total No. of Pages : 4

[5956]-SODL-211

M.Com. (Part - II)

**201 : BUSINESS FINANCE & CAPITAL MARKET &
FINANCIAL SERVICES
(Revised 2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five out of the following.

[10]

- a) What is the long form of SEBI?
- b) State the meaning of Financial services.
- c) What is NSE?
- d) What do you mean by equity shares?
- e) What is the meaning of under capitalization?
- f) Explain Time value of money.
- g) What do you mean by Debentures?

Q2) Answer any four out of the following.

[20]

- a) What are the objectives of SEBI?
- b) State the importance of Credit Rating.
- c) Explain the objectives of Business Finance.
- d) What are the features of equity shares?
- e) State the importance of working capital.
- f) Explain the nature of capital market.

P.T.O.

Q3) Answer any four out of the following:

[20]

- a) State the functions of merchant Bank.
- b) What do you mean by Depository system? State the advantages of it.
- c) Explain the various types of debentures.
- d) What are the sources of short term capital?
- e) Explain various financial instruments in capital market.
- f) What are the functions of secondary market.

Q4) Answer any two out of the following.

[20]

- a) What are the functions of SEBI?
- b) What do you mean by mutual funds? Explain the types of mutual funds.
- c) What do you mean by over the counter exchange of India-(OTCEI). State the functions of it.
- d) Explain various types of equity shares.

Total No. of Questions : 4]

PA-4715

[5956]-SODL-211

M.Com. (Part - II)

**201 : BUSINESS FINANCE & CAPITAL MARKET &
FINANCIAL SERVICES
(Revised 2019 Pattern)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) सेबी म्हणजे काय?
- ब) वित्तीय सेवेचा अर्थ लिहा.
- क) एन एस ई (NSE) म्हणजे काय?
- ड) सामान्य भाग म्हणजे काय?
- इ) न्यूनतम भांडवलीकरण म्हणजे काय?
- फ) पैशाचे समयमूल्य म्हणजे काय?
- य) कर्जरोखे म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) सेबीची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- ब) क्रेडिट रेटिंगचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) व्यावसायिक वित्तपुरवठ्याचा उद्देश सविस्तर लिहा.
- ड) समभागांची वैशिष्ट्ये लिहा.
- इ) खेळत्या भांडवलाचे महत्त्व लिहा.
- फ) भांडवल बाजाराचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) मर्चंट बँकेची कार्ये लिहा.
- ब) डिपॉझिटरी प्रणाली म्हणजे काय? डिपॉझिटरी प्रणालीचे फायदे लिहा.
- क) कर्ज रोख्यांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- ड) अल्प मुदतीच्या वित्त पुरवठ्याचे स्रोत लिहा.
- इ) भांडवल बाजारातील विविध वित्तीय साधने स्पष्ट करा.
- फ) दुय्यम बाजाराची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) सेबीची कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) परस्परनिधी म्हणजे काय? परस्परनिधीचे प्रकार लिहा.
- क) त्वरित विनीमय केंद्र म्हणजे काय? त्वरित विनीमय केंद्रांची कार्ये लिहा.
- ड) सम भागांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PA-4716

[5956]-SODL-212

M.Com. (Part- II)

**202A : RESEARCH METHODOLOGY FOR BUSINESS AND
INDUSTRIAL ECONOMIC ENVIRONMENT**

(Revised 2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five questions from the following:

[5×2=10]

- a) What is the research methodology?
- b) What do you mean by sampling?
- c) What is primary data?
- d) What is Analytical Research Report?
- e) What is the economic environment?
- f) Define small-scale industry.
- g) Define industrialization.

Q2) Answer the following. (any four)

[4×5=20]

- a) State the characteristics of the hypotheses.
- b) What are the methods of testing hypotheses?
- c) Write short notes on secondary data.
- d) Write the characteristics of secondary data.
- e) Explain the characteristics of a research report.
- f) Explain the importance of the research report.

P.T.O.

Q3) Answer the following. (any four)

[4×5=20]

- a) Write the objectives of the Five Year Plan.
- b) Write short notes on the economic environment.
- c) State the objectives of privatization.
- d) Explain the impact of liberalization on the Indian industry.
- e) Write a short note on the problems faced by the cotton and textile industry in India.
- f) How does the sugar industry play a significant role in the economic development of rural areas?

Q4) Answer the following. (Any two)

[2×10=20]

- a) What is business research? Write characteristics of business research.
- b) Explain the steps in the scientific research process.
- c) Explain the factors affecting the economic environment.
- d) What is the industrial imbalance? Discuss the causes and remedies of industrial imbalance.

Total No. of Questions : 4]

PA-4716

[5956]-SODL-212

M.Com. (Part- II)

**202A : RESEARCH METHODOLOGY FOR BUSINESS AND
INDUSTRIAL ECONOMIC ENVIRONMENT**

(Revised 2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[5×2=10]

- अ) संशोधन पद्धती म्हणजे काय?
- ब) नमुना म्हणजे काय?
- क) प्राथमिक माहिती म्हणजे काय?
- ड) विश्लेषणात्मक संशोधन अहवाल म्हणजे काय?
- इ) आर्थिक पर्यावरण म्हणजे काय?
- फ) लघु उद्योगाची व्याख्या द्या?
- य) औद्योगीकरणाची व्याख्या द्या?

प्र.2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[4×5=20]

- अ) गृहीताकाची वैशिष्टे सांगा.
- ब) गृहीतक चाचणी करण्याच्या पद्धती लिहा.
- क) दुय्यम माहिती यावर टीपा लिहा.
- ड) दुय्यम माहितीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- इ) संशोधन अहवालाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- फ) संशोधन अहवालाचे महत्व स्पष्ट करा.

प्र.3) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[4×5=20]

- अ) पंचवार्षिक योजनेची उद्दिष्टे लिहा.
- ब) आर्थिक पर्यावरण यावर थोडक्यात टीपा लिहा.
- क) खासगीकरणाचे उद्देश सांगा.
- ड) उदारीकरणाचा भारतीय उद्योगांवरील परिणाम स्पष्ट करा.
- इ) भारतातील कापूस आणि वस्त्रोद्योगाला भेडसावणाऱ्या समस्यांवर टीपा लिहा.
- फ) ग्रामीण भागाच्या आर्थिक विकासात साखर उद्योगाची महत्त्वपूर्ण भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[2×10=20]

- अ) व्यवसाय संशोधन म्हणजे काय? व्यावसायिक संशोधनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) वैज्ञानिक संशोधन प्रक्रियेतील पायऱ्या स्पष्ट करा.
- क) आर्थिक पर्यावरणावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- ड) औद्योगिक असमतोल म्हणजे काय? औद्योगिक असमतोलाची कारणे व उपाय यावर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4717

[Total No. of Pages : 4

[5956]-SODL-213

S. Y. M.Com.

**202B : RESEARCH METHODOLOGY FOR BUSINESS AND
OPERATIONS RESEARCH**

(Revised 2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *Figures to the right side indicate full marks.*
- 2) *All questions are compulsory.*

Q1) Attempt any 5 out of 7 from the following.

[5×2=10]

- a) Explain the term descriptive research.
- b) Define the term sampling.
- c) Define secondary data.
- d) Explain research report.
- e) Explain mixed strategy.
- f) Define unbound solution.
- g) What is mean by square matrix?

Q2) Attempt any 4 out of 6 from the following.

[4×5=20]

- a) What is need for research design?
- b) What are the uses of sampling in real life?
- c) What is the most common method of interview?
- d) What is data analysis? How does it help a researcher?
- e) State the principles of writings a report.
- f) Explain the types of report.

P.T.O.

Q3) Attempt any 4 out of 6 from the following.

[4×5=20]

- a) What are the characteristics of two-person zero sum game?
- b) What is the procedure for mathematical formulation of a linear programming problem (LPP)?
- c) Discuss the procedure for solving LPP by graphical method.
- d) Give a mathematical formulation of assignment Problems.
- e) What are the phases of the work involved in a project?
- f) What are the common network errors in a network construction?

Q4) Attempt any 2 out of 4 from the following.

[2×10=20]

- a) Explain the various approaches of research.
- b) Explain the various types' research.
- c) State the principle assumptions made while dealing with sequencing problems.
- d) What are the rules & constraints of crew scheduling made up of?

Total No. of Questions : 4]

PA-4717

[5956]-SODL-213

S.Y. M.Com.

**202B : RESEARCH METHODOLOGY FOR BUSINESS AND
OPERATIONS RESEARCH
(Revised 2019 Pattern)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी सातपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) वर्णनात्मक संशोधन स्पष्ट करा.
- ब) नमुना निवड व्याख्या लिहा.
- क) दुय्यम माहिती व्याख्या लिहा.
- ड) संशोधन अहवाल स्पष्ट करा.
- इ) मिश्र धोरण स्पष्ट करा.
- फ) अनबाउंड सोल्यूशन परिभाषित करा.
- य) स्क्वेअर मॅट्रिक्स म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी सहापैकी चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) संशोधन आराखड्याचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) वास्तविक जीवनात नमुनानिवडीचे काय उपयोग आहेत?
- क) मुलाखतीची सर्वात सामान्य पद्धत कोणती आहे?
- ड) माहिती विश्लेषण म्हणजे काय? हे संशोधकाला कशी मदत करते?
- इ) अहवाल लिहिण्याची तत्त्वे सांगा.
- फ) अहवालाचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी सहापैकी चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) दोन-व्यक्ती शून्य सम गेम/खेळची वैशिष्ट्ये काय आहेत?
- ब) रेखीय प्रोग्रामिंग प्रॉब्लेम (LPP) च्या गणितीय सूत्रीकरणाची प्रक्रिया काय आहे?
- क) ग्राफिकल पद्धतीने (LPP) सोडवण्याच्या प्रक्रियेची चर्चा करा.
- ड) असाइनमेंट समस्यांचे गणितीय सूत्र द्या.
- इ) प्रकल्प कामाचे विविध टप्पे स्पष्ट करा.
- फ) नेटवर्क बांधणीत सामान्य नेटवर्क त्रुटी काय आहेत?

प्र.4) खालीलपैकी चारपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) संशोधनाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
- ब) संशोधनाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- क) अनुक्रमिक समस्या हाताळण्याची विविध तत्त्वे सांगा.
- ड) गंभीर मार्ग पद्धती स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4718

[Total No. of Pages : 2

[5956]-SODL-214

Second Year M.Com.

**203 : ADVANCED AUDITING AND RECENT ADVANCES IN
ACCOUNTING, TAXATION AND AUDITING
(Revised 2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Define the term (Attempt any 5).

[10]

- a) Define the term "Audit"?
- b) What is Investigation?
- c) Define the term "Corporate Governance"?
- d) Computerized Audit Programme.
- e) Artificial Intelligence in Accounting.
- f) IPR Accounting.
- g) Define the term "Vouching".

Q2) Write Short Notes (any 4).

[20]

- a) Forensic Accounting.
- b) Human Resource Accounting.
- c) Direct Tax.
- d) Block Chain Accounting.
- e) Advantages of Human Resource Accounting.
- f) CARO 2003

P.T.O.

Q3) Short Answer Questions (any 4).

[20]

- a) What is the Inflation Accounting?
- b) What is the ESOP Accounting?
- c) What are the different tax systems?
- d) Role of Big Data in Accounting.
- e) What are the aims of vouching tests?
- f) Advantages and Disadvantages of Audit Programmes.

Q4) Long Answer Questions (any 2).

[20]

- a) Examine auditing in an EDP environment.
- b) Describe the basic documents which are examined by the auditor.
- c) Explain features of Goods and Service Tax (GST).
- d) What is Inflation Accounting? Discuss the advantages and disadvantages of Inflation Accounting.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4719

[Total No. of Pages : 4

[5956]-SODL-215

M.Com.-II

**205 : LAWS RELATING TO INTERNATIONAL BUSINESS AND
RECENT ADVANCES IN COMMERCIAL LAW SAND PRACTICES
(Revised 2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *Figures to the right side indicate full marks.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any 5 out of 7 from the following.

[5×2=10]

- a) Define Globalization.
- b) What is mean by Export?
- c) What is FDI?
- d) Define international commercial arbitration.
- e) What is free trade?
- f) What is Debt?
- g) What is internal environment?

Q2) Attempt any 4 out of 6 from the following.

[4×5=20]

- a) Distinguish between public international law and private international law.
- b) What are the advantages and disadvantages of international trade?
- c) State the main provision of the environmental (protection) Act. 1986.
- d) Write short note on arbitration.
- e) Write short note on Competition Act 2002.
- f) Explain any two modes of recovery of debt from the defendants according to the Act.

P.T.O.

Q3) Attempt any 4 out of 6 from the following.

[4×5=20]

- a) What are the objectives of the Special Economic Zones Act, 2005?
- b) Write short note on globalization in India.
- c) Explain tariff barriers.
- d) What is mediation?
- e) Write short note on SEZ.
- f) What is the role of UNCITRAL in developing arbitration law?

Q4) Attempt any 2 out of 4 from the following.

[2×10=20]

- a) Examine the various non-tariff barriers of international trade.
- b) Describe the six different categories of the institutions involved in export promotion efforts.
- c) Explain the various modes of recovery of debt from the defendants according to the Act.
- d) What are the Different Forms of International Business Environment?

Total No. of Questions : 4]

PA-4719

[5956]-SODL-215

M.Com.-II

**205 : LAWS RELATING TO INTERNATIONAL BUSINESS AND
RECENT ADVANCES IN COMMERCIAL LAWS AND PRACTICES**

(Revised 2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील 7 पैकी कोणतेही 5 सोडवा.

[5×2=10]

- अ) जागतिकीकरणाची व्याख्या करा.
- ब) निर्यात म्हणजे काय?
- क) FDI म्हणजे काय?
- ड) आंतरराष्ट्रीय व्यावसायिक लवादाची व्याख्या करा.
- इ) मुक्त व्यापार म्हणजे काय?
- फ) कर्ज म्हणजे काय?
- य) अंतर्गत पर्यावरण म्हणजे काय?

प्र.2) खालील 6 पैकी कोणतेही 4 सोडवा.

[4×5=20]

- अ) सार्वजनिक आंतरराष्ट्रीय कायदा आणि खाजगी आंतरराष्ट्रीय कायदा यामध्ये फरक करा.
- ब) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे फायदे आणि तोटे काय आहेत?
- क) पर्यावरण (संरक्षण) कायदा 1986 च्या मुख्य तरतुदी सांगा.
- ड) 'लवाद' यावर टीप लिहा.
- इ) स्पर्धा कायदा 2002 यावर टीप लिहा.
- फ) कायद्यानुसार प्रतिवादींकडून कर्ज वसूल करण्याच्या कोणत्याही दोन पद्धती स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील 6 पैकी कोणतेही 4 सोडवा.

[4×5=20]

- अ) विशेष आर्थिक क्षेत्र कायदा, 2005 ची उद्दिष्टे काय आहेत?
- ब) भारतातील जागतिकीकरण यावर टीप लिहा.
- क) टॅरिफ अडथळे स्पष्ट करा.
- ड) मध्यस्थ म्हणजे काय?
- इ) सेझ (SEZ) यावर टीप लिहा.
- फ) लवाद कायदा विकसित करण्यात UNCITRAL ची भूमिका काय आहे?

प्र.4) खालील 4 पैकी कोणतेही 2 सोडवा.

[2×10=20]

- अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापारातील विविध गैर-शुल्क अडथळ्यांचे परीक्षण करा.
- ब) निर्यात प्रोत्साहन प्रयत्नांमध्ये सहभागी असलेल्या संस्थांच्या सहा वेगवेगळ्या श्रेणींचे वर्णन करा.
- क) कायद्यानुसार प्रतिवादींकडून कर्ज वसूल करण्याच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
- ड) आंतरराष्ट्रीय व्यवसाय पर्यावरणाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PA-4720

[5956]-SODL-216

M.Com. (Part - II)

**207 : COST AUDIT & RECENT ADVANCES IN COST AUDITING
& COST SYSTEM
(Revised 2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five out of the following.

[10]

- a) Define the term enterprise resource planning.
- b) Explain the GST Audit concept.
- c) What do you mean by Cost Accounting standards?
- d) Define the term six - sigma.
- e) What do you mean by Total Productive Maintenance?
- f) Write the meaning of Cost - Accounting standard 14.
- g) What do you mean by asset?

Q2) Answer any four out of the following.

[20]

- a) Difference between financial audit and Cost Audit.
- b) Write the applicability of GST Audit.
- c) What are the disqualifications of Cost Auditor.
- d) Explain the principles of Lean manufacturing.
- e) Write a short note on robotics manufacturing.
- f) What do you mean by E-costing?

P.T.O.

Q3) Answer any four out of the following. **[20]**

- a) What are the advantages of ERP?
- b) Discuss the rights of Cost auditor.
- c) Explain the Cost Audit in EDP environment.
- d) What do you mean by notes and qualification in the cost audit report?
- e) Explain the principles of measuring depreciation and amortization under CAS-16.
- f) Which tools are included in GST Audit?

Q4) Answer any two out of the following. **[20]**

- a) What do you mean by Kaizen technique? Discuss the advantages of Kaizen Technique.
- b) Explain the concept of Efficiency audit and proprietary audit.
- c) Discuss in detail direct expenses under CAS-10 and Joint costs under CAS-19.
- d) Explain the key elements and benefits of Total Quality Management [TQM].

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4721

[5956]-SODL-217

[Total No. of Pages : 4

M.Com.-II

**209 : CO-OPERATIVE CREDIT SYSTEM AND RECENT
ADVANCES IN CO-OPERATIVE AND RURAL DEVELOPMENT
(CBCS 2019 Pattern) (Revised)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five out of seven from the following. **[10]**

- a) When was the Agricultural Credit Review Committee established?
- b) What is NCCF?
- c) What is the primary responsibility of India's Rural Cooperative Banks (RCBs)?
- d) Which is the apex bank for agricultural credit in India?
- e) Which states are most affected by farmers suicide in India?
- f) Define cooperation.
- g) Who governs the Rubber Producers' Societies?

Q2) Attempt any four out of six from the following: **[20]**

- a) What are the limitations of credit system?
- b) What are the advantages of short term credit?
- c) What are urban cooperative banks?
- d) State the functions of NABARD.
- e) Explain any two principles of cooperatives.
- f) What is the difference between immediate and eventual objectives?

P.T.O.

Q3) Attempt any four out of six from the following. **[20]**

- a) What are the basic principles of microfinance?
- b) What are Eco-Mobility schemes?
- c) What are the categories of agricultural service cooperatives?
- d) State the characteristics of medium term credit.
- e) What is agricultural credit?
- f) What are the objectives of Rural Cooperative Banks?

Q4) Attempt any two out of four from the following. **[20]**

- a) Comment on the reports of various committees regarding farmer's suicides.
- b) Explain the sources of Agriculture Credit.
- c) Describe the functioning of agricultural credit cooperatives in detail.
- d) Explain the different short-term cooperative credit institutions in detail.

Total No. of Questions : 4]

PA-4721

[5956]-SODL-217

M.Com.- II

**209 : CO-OPERATIVE CREDIT SYSTEM AND RECENT
ADVANCES IN CO-OPERATIVE AND RURAL DEVELOPMENT
(CBCS 2019 Pattern) (Revised)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[10]

- अ) कृषी पत आढावा समितीची (Agricultural Credit Review Committee) स्थापना केव्हा झाली?
- ब) NCCF म्हणजे काय?
- क) भारतातील ग्रामीण बँकेची (RCB) प्राथमिक जबाबदारी कोणती?
- ड) भारतातील सर्वोच्च कृषी पत बँक कोणती?
- इ) भारतातील कोणत्या राज्यात शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येचे प्रमाण जास्त आहे?
- फ) सहकाराची व्याख्या लिहा.
- य) रबर उत्पादक संस्थेचे संचालन कोण करते?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) पतप्रणालीच्या मर्यादा लिहा. (Credit System)
- ब) अल्प मुदतीच्या कर्जाचे फायदे लिहा.
- क) नागरी सहकारी बँक म्हणजे काय?
- ड) NABARD चे कार्य स्पष्ट करा.
- इ) सहकाराची कोणतेही दोन मुलतत्वे स्पष्ट करा.
- फ) तत्काळ आणि अंतिम उद्दीष्टामधील फरक लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) सूक्ष्म वित्ताचे मुलभूत तत्वे लिहा.
- ब) इको-मोबिलिटी योजना स्पष्ट करा.
- क) कृषी सहकारी संस्थांच्या सेवांची श्रेणी स्पष्ट करा.
- ड) मध्यम मुदतीच्या कर्जाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- इ) कृषी कर्ज (Agriculture Credit) स्पष्ट करा.
- फ) ग्रामीण सहकारी बँकेची उद्दिष्टे लिहा.

प्र.4) खालील दीर्घोत्तरी प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) शेतकऱ्यांच्या आत्महत्त्येसंबंधी स्थापित समित्यांच्या अहवालावर टिप्पणी लिहा.
- ब) कृषी कर्जाचे स्रोत स्पष्ट करा.
- क) कृषी पत सहकारी संस्थांच्या कामकाजाचे तपशीलवार वर्णन लिहा.
- ड) अल्प मुदतीच्या विविध सहकारी पतसंस्थांचे तपशीलवार वर्णन लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4722

[Total No. of Pages : 4

[5956]-SODL-218

M.Com. (Part-II)

**211 : ENTREPRENEURIAL BEHAVIOUR AND RECENT
ADVANCES IN BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT
(Revised 2019 CBCS Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Solve any 5 out of 7

[10]

- i) The process of creating something new is called_____.
 - a) Creative flexibility
 - b) Management
 - c) Business
 - d) Innovation
- ii) Many entrepreneurs choose to start businesses by themselves because:
 - a) The want of uncontested control
 - b) Coordination is less complicated
 - c) Profits will go only to the founder
 - d) All of the above
- iii) Why are small businesses important to a country's economy?
 - a) They give an outlet for entrepreneurs.
 - b) They can provide specialist support to larger companies
 - c) They can be innovators of new products
 - d) All the above.
- iv) Importance of Entrepreneurship includes_____
 - a) Economic & dynamic activity
 - b) Innovation & Profit potential
 - c) Risk bearing
 - d) All of these
- v) MSME is defined under which act?
 - a) MSMED Act, 1999
 - b) MSMED Act, 2006
 - c) MSME Act, 2001
 - d) MSME Act, 2004

P.T.O.

- vi) Prime Minister Employment Generation Programme (PMEGP) Scheme was launched in _____.
- a) 2005
 - b) 2006
 - c) 2007
 - d) 2008
- vii) Full form of RGUMI.
- a) Rajeev Gandhi Udyog Mitra Scheme
 - b) Rajeev Gandhi Udyami Mitra Scheme
 - c) Rajeev Gandhi Udyami Mudra Scheme
 - d) Rajeev Gandhi Udyog Mudra Scheme

Q2) Solve any 4 out of 6 [20]

- a) Explain Meaning and features of entrepreneurship.
- b) What are the main sources of information of business opportunity?
- c) What are the conditions that motivate people to start a new business?
- d) What are the provisions for Large Scale Industries (LSIs) according to Maharashtra New Industrial Policy, 2019?
- e) Write a short note on the Micro and Small Enterprises Cluster Development Programme.
- f) What is good corporate Governance?

Q3) Solve any 4 out of 6 [20]

- a) Describe the process of entrepreneurship in detail.
- b) What are the sources of achievement motivation?
- c) Briefly explain the significance and types of secondary data.
- d) What are the objectives of the Maharashtra New Industrial Policy, 2019?
- e) What are the main objectives of Service Training Institute (STIs)?
- f) What are the components of Labour Market Information Cell (LMIC)?

Q4) Solve any 2 out of 4 [20]

- a) Evaluate the steps taken by the government to fight COVID-19 lockdown effects.
- b) Explain the different skills and qualifications that are deemed necessary for an entrepreneurship trainer.
- c) Explain the factors affecting the economic environment for entrepreneurship.
- d) Discuss the retail policy as envisaged by the Maharashtra government.

Total No. of Questions : 4]

PA-4722

[5956]-SODL-218

M.Com. (Part-II)

**211 : ENTREPRENEURIAL BEHAVIOUR AND RECENT
ADVANCES IN BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT
(Revised 2019 CBCS Pattern)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही 5 प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 2 गुण)

[10]

- i) काहीतरी नवीन तयार करण्याच्या प्रक्रियेला म्हणतात.
अ) सर्जनशील लवचिकता ब) व्यवस्थापन
क) व्यवसाय ड) नावीन्य
- ii) अनेक उद्योजक स्वतः व्यवसाय सुरू करणे निवडतात कारण :
अ) त्यांना निर्विवाद नियंत्रण हवे असते ब) त्यांना समन्वय कमी क्लिष्ट आहे
क) त्यांना नफा फक्त संस्थापकाकडे जाईल ड) वरील सर्व
- iii) देशाच्या अर्थव्यवस्थेसाठी छोटे व्यवसाय महत्त्वाचे का आहेत ?
अ) ते उद्योजकांसाठी एक आउटलेट देतात
ब) ते मोठ्या कंपन्यांना विशेषज्ञ समर्थन देऊ शकतात
क) ते नवीन उत्पादनांचे नवकल्पक असू शकतात
ड) वरील सर्व
- iv) उद्योजकतेमध्ये महत्त्वाचे आहे.
अ) आर्थिक आणि गतिमान क्रियाकलाप ब) नवकल्पना आणि नफा क्षमता
क) जोखीम पत्करणे ड) वरील सर्व
- v) एमएसएमई (MSME) ची व्याख्या कोणत्या कायदांतर्गत केली जाते ?
अ) एमएसएमईडी (MSMED) कायदा, 1999
ब) एमएसएमईडी (MSMED) कायदा, 2006
क) एमएसएमई (MSME) कायदा, 2001
ड) एमएसएमई (MSME) कायदा, 2004

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4723

[5956]-SODL-219

[Total No. of Pages : 4

M.Com.-II

**213 : HUMAN RESOURCE MANAGEMENT AND RECENT
ADVANCES IN BUSINESS ADMINISTRATION**

(Revised 2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five out of seven from the following:

[5×2=10]

- a) What is mean by human resource management?
- b) What is mean by recruitment?
- c) What is mean by training?
- d) What is mean by Job description?
- e) What is mean by Globalization?
- f) What is mean by innovation?
- g) What is mean by Mergers?

Q2) Attempt any four out of six from the following:

[4×5=20]

- a) State the objectives of human resource management.
- b) Steps in the process of Selection.
- c) Write short note on E-Human Resource.
- d) Write a note on Interviews.
- e) Write note on Appraisal Errors.
- f) Explain the Role of Biometrics in HR Management.

P.T.O.

Q3) Attempt any four out of six from the following: **[4×5=20]**

- a) Explain principles of organisation Change Management.
- b) Explain concept of Succession Planning.
- c) Write short on Global Management System.
- d) Write short note on acquisition.
- e) Write short on Cross Cultural Management.
- f) Explain the processes involved in the innovation process cycle.

Q4) Attempt any two out of four from the following. **[2×10=20]**

- a) Explain the advantages and Disadvantages Network Organization.
- b) Explain the internal and external sources of recruitment.
- c) Explain the function of human resource management.
- d) Discuss the methods of training.

Total No. of Questions : 4]

PA-4723

[5956]-SODL-219

M.Com.-II

**213 : HUMAN RESOURCE MANAGEMENT AND RECENT
ADVANCES IN BUSINESS ADMINISTRATION**

(Revised 2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.1) खालील प्रश्नांपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) मानवी संसाधन व्यवस्थापन म्हणजे काय?
- ब) भरती म्हणजे काय?
- क) प्रशिक्षण म्हणजे काय?
- ड) कार्य वर्णन म्हणजे काय?
- इ) जागतिकीकरण म्हणजे काय?
- फ) नावीन्य म्हणजे काय?
- य) विलीनीकरण म्हणजे काय?

प्र.2) खालील सहा प्रश्नांपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे द्या.

[4×5=20]

- अ) मानव संसाधन व्यवस्थापनाची उद्दिष्टे सांगा.
- ब) निवड प्रक्रियेतील टप्पे/पायऱ्या स्पष्ट करा.
- क) ई-मानवी संसाधन टीप लिहा.
- ड) मुलाखतींवर टीप लिहा.
- इ) मूल्यांकन त्रुटींवर टीप लिहा.
- फ) मानवी संसाधन व्यवस्थापनातील बायोमेट्रिक्सची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील सहा प्रश्नापैकी चार प्रश्नांची उत्तरे द्या.

[4×5=20]

- अ) संघटना बदल व्यवस्थापनाची तत्त्वे स्पष्ट करा.
- ब) उत्तराधिकार/यशस्वित नियोजनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) जागतिक व्यवस्थापन प्रणाली वर थोडक्यात लिहा.
- ड) संपादन-टीप लिहा.
- इ) आंतर सांस्कृतिक व्यवस्थापन टिप लिहा.
- फ) नवोपक्रम व्यवस्थापनातील प्रमुख पायऱ्यांवर चर्चा करा.

प्र.4) खालील चार प्रश्नापैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

[2×10=20]

- अ) नेटवर्किंग संस्थांचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.
- ब) भरतीचे अंतर्गत आणि बाह्य स्रोत स्पष्ट करा.
- क) मानव संसाधन व्यवस्थापनाचे कार्ये स्पष्ट करा.
- ड) प्रशिक्षणाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4724

[Total No. of Pages : 4

[5956]-SODL-220

M.Com.- II

**215 : FOREIGN EXCHANGE AND RECENT ADVANTAGES IN
BANKING AND FINANCE
(Revised 2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carries equal marks.*

Q1) Attempt any five.

[10]

- a) What is mean by foreign capital?
- b) Define Non-resident in Indian?
- c) Define import export Bank?
- d) Write definition Core Banking?
- e) Explain money market?
- f) Define definition draft?
- g) Explain primary capital market?

Q2) Attempt any four.

[20]

- a) State SWIFT features?
- b) Briefly explain the objectives of foreign trade documents?
- c) Explain export Credit Guarantee Corporation of India?
- d) Explain dealing room concept and his importance?
- e) Write a short note on insurance policy?
- f) Explain Debit Card and its advantages?

P.T.O.

Q3) Attempt any four.

[20]

- a) Explain money market and his function?
- b) Write a short note on NEFT.
- c) Write a note on Over-the-counter exchange of India?
- d) Define Credit Card with their three characteristics?
- e) Explain Briefly treasury Bill?
- f) Write a short note on IPO?

Q4) Attempt any two.

[20]

- a) Explain the participate in foreign exchange market?
- b) State the RBI guidelines?
- c) Explain the risks in the foreign exchange market?
- d) Explain provisions of Banking Ombudsman scheme 2006?

Total No. of Questions : 4]

PA-4724

[5956]-SODL-220

M.Com.- II

**215 : FOREIGN EXCHANGE AND RECENT ADVANTAGES IN
BANKING AND FINANCE
(Revised 2019 Pattern)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) परकीय भांडवल म्हणजे काय?
- ब) अनिवासी भारतीय अर्थ.
- क) आयात निर्यात बँक व्याख्या लिहा.
- ड) कोअर बँकिंग अर्थ सांगा.
- इ) नाणेबाजार व्याख्या लिहा.
- फ) धनाकर्ष म्हणजे काय?
- य) प्राथमिक भांडवल बाजार अर्थ सांगा.

प्र.2) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) स्विफ्ट वैशिष्ट्य सांगा.
- ब) विदेशी व्यापार यांच्या कागदपत्रांची उद्दिष्टे थोडक्यात सांगा.
- क) भारतीय निर्यात पात हमी महामंडळ थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ड) डीलिंग रूम म्हणजे काय आणि त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- इ) विमा पत्र टीप लिहा.
- फ) डेबिट कार्ड अर्थ सांगून त्याचे फायदे लिहा.

प्र.3) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) नाणेबाजार संकल्पना सांगून नाणेबाजाराची कार्य थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) राष्ट्रीय इलेक्ट्रॉनिक निधी हस्तांतरण (NEFT) यावर टीप लिहा.
- क) ओव्हर द काउंटर एक्सचेंज ऑफ इंडिया व्याख्या लिहून त्यावर टीप लिहा.
- ड) क्रेडिट कार्ड अर्थ सांगून कोणतेही तीन वैशिष्ट्ये लिहा.
- इ) राजकोषीयपत्रे थोडक्यात स्पष्ट करा.
- फ) प्रारंभिक सार्वजनिक अर्पण (IPO) टीप लिहा.

प्र.4) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) परकीय विनिमय बाजारातील सहभागी घटक स्पष्ट करा.
- ब) R.B.I. मार्गदर्शक तत्वे सांगा.
- क) परकीय विनिमय बाजारातील धोके स्पष्ट करा.
- ड) बँकिंग लोकपाल 2006 तरतुदी सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4725

[Total No. of Pages : 4

[5956]SODL-221

M.Com. - II

**217 : INTERNATIONAL MARKETING AND RECENT
ADVANCES IN MARKETING**

(CBCS) (2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five out of seven from the following :

[5 × 2 = 10]

- a) Define International Marketing.
- b) What is International corporation (INC)?
- c) What is material culture?
- d) Define technology clusters.
- e) What is bill of exchange?
- f) State the full form of SEZ.
- g) What is innovative marketing?

Q2) Attempt any four out of six from the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Write a short note on the technological environment of a business.
- b) Write a short note on the Indian presence in the international market.
- c) State the Factors Involved in Distribution Systems.
- d) What are the problems of International Market Segmentation?
- e) Write a short note on the macroeconomic factors that affects a foreign firm.
- f) What are the factors necessary for appropriate service standards?

P.T.O.

Q3) Attempt any four out of six from the following :

[4 × 5 = 20]

- a) State the reasons for companies going global.
- b) What are the problems of International Market Segmentation?
- c) What do you mean by PLC? What are its different stages?
- d) Describe few of the skills of a successful social media manager.
- e) What is the role of a marketing manager?
- f) Write a short note on Indian Institute of Foreign Trade (IIFT).

Q4) Attempt any two out of four from the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Discuss the marketing strategies that can be used for customer engagement.
- b) Discuss India's newest foreign trade policy.
- c) Examine the determination of political environment in international marketing.
- d) Describe the ways to deal with complexities in international marketing.

Total No. of Questions : 4]

PA-4725

[5956]SODL-221

M.Com. - II

217 : INTERNATIONAL MARKETING AND RECENT
ADVANCES IN MARKETING

(CBCS) (2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही 5 प्रश्न सोडवा. [5 × 2 = 10]

- अ) आंतरराष्ट्रीय विपणन परिभाषित करा.
ब) आंतरराष्ट्रीय निगम काय आहे (INC)?
क) भौतिक संस्कृती म्हणजे काय?
ड) तंत्रज्ञान क्लस्टर्स परिभाषित करा.
इ) विनिमयाची पावती काय आहे?
फ) एस ई झेड (SEZ) चे पूर्ण स्वरूप सांगा.
य) नाविन्यपूर्ण विपणन म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही 4 प्रश्न सोडवा. [4 × 5 = 20]

- अ) व्यवसायाच्या तांत्रिक वातावरणावर एक छोटी टीप लिहा.
ब) आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेतील भारतीय उपस्थितीबद्दल एक छोटी टीप लिहा.
क) वितरण प्रणालीमध्ये गुंतलेले घटक सांगा.
ड) आंतरराष्ट्रीय बाजार विभाजनाच्या समस्या काय आहेत?
इ) परदेशी कंपनीवर परिणाम करणाऱ्या स्थूल आर्थिक घटकांवर एक छोटी टीप लिहा.
फ) योग्य सेवा मानकांसाठी कोणते घटक आवश्यक आहेत?

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही 4 प्रश्न सोडवा. [4 × 5 = 20]

- अ) कंपनी जागतिक स्तरावर जाण्याचे कारण सांगा.
- ब) आंतरराष्ट्रीय बाजार विभाजनाच्या समस्या काय आहेत?
- क) पीएलसी (PLC) म्हणजे काय? त्याचे वेगवेगळे टप्पे काय आहेत?
- ड) यशस्वी सोशल मीडिया व्यवस्थापकाच्या काही कौशल्यांचे वर्णन करा.
- इ) विपणन व्यवस्थापकाची भूमिका काय आहे?
- फ) भारतीय विदेशी व्यापार संस्था (IIFT) या वर टीप लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही 2 प्रश्न सोडवा. [2 × 10 = 20]

- अ) ग्राहकांच्या सहभागासाठी वापरल्या जाऊ शकतील अशा विपणन धोरणांची चर्चा करा.
- ब) भारताच्या नवीन परकीय व्यापार धोरणाची चर्चा करा.
- क) आंतरराष्ट्रीय विपणनामध्ये राजकीय वातावरणाच्या निर्धारार्थे परीक्षण करा.
- ड) आंतरराष्ट्रीय विपणनातील गुंतागुंत हाताळण्याच्या मार्गांचे वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4726

[Total No. of Pages : 3

[5956]-SODL-222

M.Com. - II

204 : SPECIALISED AUDITING AND CASE STUDIES

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate marks.*

Q1) Attempt any Five of the following :

[10]

- a) What is tax Audit?
- b) What do you mean by Special Audit?
- c) What is Goods and Services tax?
- d) What do you mean by Internal Check?
- e) What do you mean by multistate cooperative society?
- f) What is Unqualified Opinion of Auditor?
- g) What do you mean by Internal Auditing?

Q2) Attempt any Four of the following :

[20]

- a) What are the steps to be taken in case of special audits under the GST Act?
- b) What are the elements of Internal Control?
- c) State the salient features of the Banking Regulation Act, 1949.
- d) List the points to be mentioned in the audit report of the cooperative societies by the auditor.
- e) What are the Benefits of Consumer Cooperative stores?
- f) What is the scope of Internal Audit?

P.T.O.

Q3) Attempt any Four of the following :

[20]

- a) Explain the audit report forms under the Income Tax Act.
- b) Explain the elements of Internal Control.
- c) Explain the Verification of assets and liabilities of banking companies.
- d) What are the documents required for setting up a multistate Cooperative Societies?
- e) Write down short note - Audit of Salary Earners Cooperative Society.
- f) Explain the tax audit procedures under the GST Law.

Q4) Attempt any Two from the following :

[20]

- a) What are the different kinds of opinions an auditor can give in an auditor's report?
- b) Explain the tax audit procedures under the GST Law.
- c) Discuss some of the important provisions as mentioned under the Maharashtra State Cooperative Societies Act.
- d) Following is the case study of Chetan Company and Damodar Company based on that Answer the question A and B given below the case study.

You are the audit manager of Sanskar & Co. It is a busy time of year for you as you have several ongoing audit clients at the moment and you are in the process of dealing with a number of outstanding issues and queries from members of your audit teams.

Chetan Company (Chetan) Chetan is a pharmaceutical company. The fieldwork has been completed and you are currently reviewing the audit file. The senior auditor is not sure how to deal with the following issue. Chetan has incurred research Rs. 2.1 cr and development expenditure of Rs. 3.2 cr during the year, all of which has been capitalised as an intangible asset. Profit before tax is Rs. 26.3 cr.

Damodar Company (Damodar) The fieldwork on this audit is also complete with the exception of the following issue which the audit senior has been unable to deal with Damodar's computerised wages program is backed up daily, however for a period of two months the wages records and back-ups have been corrupted and therefore cannot be accessed. Wages and Salaries for these two months are Rs. 1.1 cr. Profit before tax is Rs. 10 cr. You have just received a phone call from one particular audit senior who is unsure about the steps to take in relation to uncorrected misstatements.

- i) Express your opinion about Chetan Company.
- ii) Give your suggestions on data corrupt issue of Damodar Company?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4727

[Total No. of Pages : 4

[5956]SODL-223

M.Com. (Part - II)

(206) : WTO-NORMS & PRACTICES AND CASE
STUDIES

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five out of seven from the following:

[5 × 2 = 10]

- a) Explain two functions of WTO.
- b) When GATT was established?
- c) Explain WTO Agreement on Agriculture.
- d) Explain WTO Agreement on Textile & Clothing.
- e) What is mean by Green Economy?
- f) Explain WTO's Dispute Settlement Body.
- g) What is mean by Dunkel proposal.

Q2) Attempt any four out of six from the following:

[4 × 5 = 20]

- a) Write short note on Internation Economic relation before and after second world war.
- b) Explain the concept of 'Most Favorable Nation'.
- c) Explain the International trade and Human right under the WTO.
- d) Write short note on Dispute Settlement Body.
- e) Briefly mention the main stages to the WTO Dispute settlement process.
- f) State the advantages of GATT.

P.T.O.

Q3) Attempt any four out of six from the following :

[4 × 5 = 20]

- a) What are the functions of GATT?
- b) Explain the objectives of WTO.
- c) Discuss environmental issues under WTO.
- d) What are functions of the Chair person of Dispute Settlement Body?
- e) Briefly explain deficiencies of GATT.
- f) State the loopholes in the WTO.

Q4) Attempt any two out of four from the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the objectives and relevance of the GATT in details.
- b) Describe the functions of WTO.
- c) Explain the various significant agreements signed under WTO.
- d) Explain rules and process of Dispute Settlement Body.

Total No. of Questions: 4]

PA-4727

[5956]SODL-223

M.Com. (Part - II)

(206) : WTO-NORMS & PRACTICES AND CASE STUDIES

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील सात पैकी कोणत्याही पाच प्रश्न सोडवा. [5 × 2 = 10]

- अ) जागतिक व्यापार संघटनेची कोणतीही दोन कार्ये सांगा.
- ब) गॅटची स्थापना केव्हा झाली?
- क) WTO चा कृषी विषयक करार सांगा.
- ड) WTO चा कापड उद्योग विषयचा करार स्पष्ट करा.
- इ) हरित अर्थव्यवस्था म्हणजे काय?
- फ) WTO ची विवाद निवारण यंत्रणा म्हणजे काय?
- य) डॅकेल प्रस्ताव म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील सहा पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. [4 × 5 = 20]

- अ) दुसऱ्या महा युद्धापूर्वी आणि नंतरच्या आर्थिक संबंधाबाबतची टीप लिहा.
- ब) गॅट कराराच्या दृष्टीने 'सर्वात अनुकूल राष्ट्र' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) जागतिक व्यापार संघटनेच्या अंतर्गत आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि मानवी हक्क याबाबतच्या तरतुदी सांगा.
- ड) 'विवाद निवारण यंत्रणा' टिपा लिहा.
- इ) जागतिक व्यापार संघटनेची विवाद निवारण प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- फ) गॅटचे फायदे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील सहा पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4 × 5 = 20]

- अ) गॅट ची कार्य स्पष्ट करा.
- ब) जागतिक व्यापार संघटनेची उद्दिष्ट्ये सांगा.
- क) जागतिक व्यापार संघटनेच्या पर्यावरणविषयक तरतुदी स्पष्ट करा.
- ड) विवाद निवारण यंत्रणेच्या चेअरमनची कार्ये स्पष्ट करा.
- इ) गॅट कराराच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
- फ) जागतिक व्यापार संघटनेच्या मर्यादा स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील चार पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2 × 10 = 20]

- अ) गॅट कराराची उद्दिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) जागतिक व्यापार संघटनेची कार्य सविस्तर सांगा.
- क) जागतिक व्यापार संघटनेच्या अंतर्गत मंजूर करण्यात आलेल्या विविध करारांची माहिती द्या.
- ड) विवाद नियंत्रण यंत्रणेची नियम व प्रक्रिया स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4728

[Total No. of Pages : 2

[5956]-SODL-224

M.Com. - Part II

**208: MANAGEMENT AUDIT AND CASE STUDIES IN
ADVANCED COST ACCOUNTING AND COST SYSTEM
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any Five questions out of the following : **[10]**

- a) Define Management Audit.
- b) What is the meaning of Office Automation system?
- c) What do you mean by Corporate Development?
- d) What is the meaning of Testing?
- e) What do you mean by Corporate image?
- f) What is tax Audit?
- g) What is Logo?

Q2) Answer any Four questions out of the following : **[20]**

- a) Write the difference between Financial Audit and Management Audit.
- b) What do you mean by Inventory Control?
- c) What are the features of Corporate Development Audit?

P.T.O.

- d) Explain the need of Operational Audit.
- e) State the impact of Corporate Image on Business.
- f) Explain Corporate social responsibility towards customers.

Q3) Answer any Four questions out of the following : **[20]**

- a) Explain the role of Management Accountant in decision-making.
- b) Write essentials of effective reporting.
- c) What does HRD evaluation include?
- d) Explain approaches to operational Audit.
- e) What do you mean by Internal Audit?
- f) What are the main sources of raising funds?

Q4) Answer any two of the following : **[20]**

- a) Explain Management Audit Program.
- b) Discuss the types of organizational structure.
- c) Discuss in detail the internal sources of corporate image.
- d) Explain in detail Social-cost benefit analysis.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4729

[Total No. of Pages : 4

[5956]SODL-225

M.Com. - II

210 : CO-OPERATIVE BANKING SYSTEM AND CASE STUDIES

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the blanks : [5]

- i) When was the first law, regulating the working of cooperative societies, was promulgated by British India Government?
 - a) 1902
 - b) 1904
 - c) 1908
 - d) 1905
- ii) The Urban Credit Cooperatives are also known as _____.
 - a) National Banks
 - b) Urban Cooperative Banks
 - c) Cooperative Banks
 - d) None of the above
- iii) Co-operative banks which work at a metropolitan level are called as?
 - a) District Central Co-operative Bank
 - b) State Co-operative Bank
 - c) Primary Urban Co-operative Bank
 - d) Primary Agricultural Credit Societies
- iv) 'NABARD' came into existence on :
 - a) 8th July, 1982
 - b) 19th July, 1982
 - c) 12th July, 1982
 - d) None of the Above
- v) _____ is the apex institution in the country which looks after the development of the cottage industry, small industries, village industries and other rural industries.
 - a) NABARD
 - b) SEBI
 - c) SIDBI
 - d) None of the above

P.T.O.

B) Write true or false : [5]

- i) 'NABARD' came into existence on - 8th July, 1982
- ii) Provision of finance is the Role of RBI in Co-operative credit.
- iii) The Headquarters of The National Federation of State Cooperative Banks Ltd. is in Chennai.
- iv) Voluntary and open membership is a principle of Co-operative Banks and Co-operative Societies.
- v) RBI provides funds to SBI for promotion of Co-operative Banks in India.

Q2) Write short notes on any 4 out of 6 from the following questions : [20]

- a) History of co-operative banks
- b) NABARD
- c) NPA Norms
- d) Kissan Card
- e) Explain primary co-operative bank
- f) Functions and working system of Maharashtra State Co-operative banks

Q3) Attempt any 4 out of 6 from the following questions : [20]

- a) Role of Co-operative credit.
- b) Explain the objectives of Maharashtra State Co-operative banks.
- c) Explain the role of RBI in co-operative credit.
- d) Explain the role of National Federation of State Co-operative banks.
- e) Explain the uses of Crop Loans.
- f) Explain the historical background of NABARD.

Q4) Attempt any 2 out of 4 from the following questions : [20]

- a) Explain in detail the definition of NPA. Explain how the assets of banks are classified using NPA as the base.
- b) Explain in detail the progress and problems of Maharashtra State Co-operative banks.
- c) Explain in detail the role of NABARD in agricultural, finance and rural development in India.
- d) Explain the structure of co-operative credit institutions.

- ब) चूक कि बरोबर लिहा. [5]
- 'नाबार्ड' 18 जुलै 1982 रोजी अस्तित्वात आले.
 - वित्तपुरवठा करणे ही RBI ची सहकारी पतधोरणाची भूमिका आहे.
 - नॅशनल फेडरेशन ऑफ स्टेट कोऑपरेटिव्ह बँक्स लिमिटेडचे मुख्यालय चेन्नई येथे आहे.
 - स्वयंसेवी आणि खुली सभासदत्व हे सहकारी बँका आणि सहकारी संस्थांचे
 - RBI भारतातील सहकारी बँकांच्या जाहिरातीसाठी SBI ला निधी पुरवते.

प्रश्न 2) टिप लिहा कोणतेही 4. [20]

- सहकारी बँकांचा इतिहास
- नाबार्ड
- NPA मानदंड
- किसान कार्ड
- प्राथमिक सहकारी बँक स्पष्टीकरण द्या
- महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँकांचे कार्य आणि कार्यप्रणाली

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही 4 प्रश्न थोडक्यात लिहा. [20]

- सहकारी क्षेत्रातील कर्जाची भूमिका लिहा.
- महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँकांची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- RBI ची सहकारी कर्जामध्ये भूमिका स्पष्ट करा.
- नॅशनल फेडरेशन ऑफ स्टेट को-ऑपरेटिव्ह बँकांची भूमिका स्पष्ट करा.
- पीक कर्जाचे उपयोग स्पष्ट करा.
- नाबार्डची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही 2 प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर स्पष्ट करा. [20]

- निष्क्रिय मालमत्ता व्याख्या तपशीलवार सांगा. NPA ला आधार मानून बँकांच्या मालमत्तेचे वर्गीकरण कसे केले जाते ते स्पष्ट करा.
- महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँकांची प्रगती आणि समस्या तपशीलवार सांगा.
- भारतातील कृषी, वित्त आणि ग्रामीण विकासामध्ये नाबार्डची भूमिका तपशीलवार स्पष्ट करा.
- सहकारी पतसंस्थांची रचना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4730

[Total No. of Pages : 4

[5956]SODL-226

M.Com. (Part - II)

212 : ENTREPRENEURSHIP AND CASE STUDIES

(2019 Pattern) (CBCS)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All question are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Attempt any Five out of seven from the following : **[5 × 2 = 10]**

- a) Define the term Commercialisation?
- b) What is the main goal of technology entrepreneurship?
- c) What are the main financial problems of small industries?
- d) State the functions of Small Industries Development Bank of India (SIDBI).
- e) What do you mean by creativity?
- f) Define the term Innovation.
- g) What do you mean by a Marketing plan?

Q2) Attempt any Four out of six from the following : **[4 × 5 = 20]**

- a) State the objectives of the Science and Technology Entrepreneurship Development Project
- b) What are the Advantages of internet Entrepreneurship?
- c) Explain the objectives and function of Maharashtra State Financial Corporation (MSFC)
- d) What are the functions of District Industrial Centre
- e) Briefly explain the process of creativity.
- f) State the importance of Business Plan

Q3) Attempt any Four out of six from the following : **[4 × 5 = 20]**

- a) Explain steps in the Flipkart evolution journey as Internet entrepreneurship?
- b) Write a note on Peter Drucker's Principles of Innovation.
- c) Write a short note on Industrial Development Bank of India (IDBI).

P.T.O.

- d) Discuss a case study related to Maharashtra State Financial Corporation vs. Union of India and others
- e) What are the stages involved in the process of innovation?
- f) Explain the prerequisites sources of innovation in brief.

Q4) Attempt any Two out of four from the following : **[2 × 10 = 20]**

- a) Describe the role of Government in entrepreneurship development.
- b) Analyse the role of Maharashtra Industrial Technical Consultancy Organization (MITCON).
- c) What is business plan? Explain the features of business plan.
- d) Read the Case study and answer the question given bellow.

Mr C.K. Ranganathan, the founder-owner of Cavinkare in Chennai, catapulted to stardom with his excellently promoted Chick brand of sachet shampoo with barely Rs. 18,000 in his pocket. Many schools still use this as a case study. He rented a van and drove to some remote villages near Cuddalore (200 kilometres from Chennai), where he washed the unclean scalp of a youngster with his parents' permission. This video was shown on the screens of the famed 'touring' talkies, or mobile film theatres, at the time. It helped that MGR was a living legend at the time (more than 35 years ago). In such theatres, his films drew sold-out crowds. Within a sixty-kilometre radius, the product was sold directly to all shops in the villages. The retailers, or little petty store owners, were told that they could sell the merchandise without paying any money upfront. The emotional bonding demonstrated in the advertisement aided the process. The product was a smash hit. Then there was the creative implementation of a great marketing strategy: hand over five empty sachet packages and get one free. The locals devoured it. When the popularity of Chik shampoo expanded by leaps and bounds, he enlisted the help of Kushboo, an up-and-coming Tamil film actor, to market the shampoo with the same positioning of being good at thoroughly cleansing the scalp. In rural and small towns, the product was known for decades as 'Kushboo' shampoo. Today, merchants must pay a deposit in order to carry the same shampoo. In terms of sachet selling, Chik is the market leader and the bestselling shampoo in the country. Cavinkare is now a two-billion-rupee business with a slew of other profitable brands, including the Meera herbal shampoo.

- i) Explain the summary of the above case study.
- ii) What are learning outcomes of the above case study.

Total No. of Questions : 4]

PA-4730

[5956]SODL-226

M.Com. (Part - II)

212 : ENTREPRENEURSHIP AND CASE STUDIES

(2019 Pattern) (CBCS)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही सात पैकी पाच प्रश्न सोडवा. [5 × 2 = 10]

- अ) व्यावसायीकरण या शब्दाची व्याख्या करा?
- ब) तंत्रज्ञान उद्योजकतेचे मुख्य उद्दिष्ट काय आहे?
- क) लघु उद्योगांच्या मुख्य आर्थिक समस्या काय आहेत?
- ड) भारतीय लघु उद्योग विकास बँक (SIDBI) चे कार्य सांगा.
- इ) सर्जनशीलता म्हणजे काय?
- फ) 'नवीनता' या शब्दाची व्याख्या करा.
- य) विपणन योजना म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही सहा पैकी चार प्रश्न सोडवा. [4 × 5 = 20]

- अ) विज्ञान आणि तंत्रज्ञान उद्योजकता विकास प्रकल्पाची उद्दिष्टे सांगा.
- ब) इंटरनेट उद्योजकतेचे फायदे काय आहेत?
- क) महाराष्ट्र राज्य वित्तीय महामंडळ (MSFC) चे उद्दिष्टे आणि कार्य स्पष्ट करा.
- ड) जिल्हा औद्योगिक केंद्राची कार्ये काय आहेत.
- इ) सर्जनशीलतेची प्रक्रिया थोडक्यात सांगा.
- फ) व्यवसाय योजनेचे महत्त्व सांगा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही सहा पैकी चार प्रश्न सोडवा. [4 × 5 = 20]

- अ) इंटरनेट उद्योजकता म्हणून फ्लिपकार्टच्या उत्क्रांतीच्या प्रवासातील टप्पे स्पष्ट करा?
- ब) पीटर ड्रकरच्या इनोव्हेशनच्या तत्वांवर एक टीप लिहा.
- क) इंडस्ट्रियल डेव्हलपमेंट बँक ऑफ इंडिया (IDBI) वर एक छोटी टीप लिहा.
- ड) महाराष्ट्र स्टेट फायनान्शियल कॉर्पोरेशन वि. युनियन ऑफ इंडिया आणि इतरांशी संबंधित केस स्टडीची चर्चा करा.
- इ) नवोपक्रमाच्या प्रक्रियेत कोणते टप्पे असतात?
- फ) नावीन्यपूर्णतेची पूर्व-आवश्यकता स्रोत थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही चार पैकी दोन प्रश्न सोडवा. [2 × 10 = 20]

- अ) उद्योजकता विकासात सरकारच्या भूमिकेचे वर्णन करा.
- ब) महाराष्ट्र इंडस्ट्रियल टेक्निकल कन्सल्टन्सी ऑर्गनायझेशन (MITCON) च्या भूमिकेचे विश्लेषण करा.
- क) व्यवसाय योजना म्हणजे काय? व्यवसाय योजनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) केस स्टडी वाचा आणि खाली दिलेल्या प्रश्नाचे उत्तर द्या.

श्री सी. के. रंगनाथन, चेन्नईतील केविनकेयरचे संस्थापक-मालक, त्यांच्या खिशात केवळ रु. 18,000 मध्ये चिक ब्रँडच्या सॅशे शॅम्पूसह उत्कृष्टपणे प्रसिद्ध झाले. अनेक शाळा अजूनही केस स्टडी म्हणून वापरतात. त्याने एक व्हॅन भाड्याने घेतली आणि कुड्डालोर (चेन्नईपासून 200 किलोमीटर) जवळच्या काही दुर्गम खेड्यांमध्ये नेली, जिथे त्याने त्याच्या पालकांच्या परवानगीने एका तरुणाची अस्वच्छ टाळू धुतली. हा व्हिडीओ त्यावेळी प्रसिद्ध 'टूरिंग' टॉकीज किंवा फिरत्या चित्रपटगृहांच्या स्क्रीनवर दाखवण्यात आला होता. एमजीआर त्या वेळी (35 वर्षांहून अधिक वर्षांपूर्वी) जिवंत आख्यायिका होते हे याने मदत केली. अशा थिएटर्समध्ये त्यांच्या चित्रपटांनी मोठ्या प्रमाणात विक्री केली. साठ किलोमीटरच्या परिघात हे उत्पादन थेट गावातील सर्व दुकानांमध्ये विकले जात असे. किरकोळ विक्रेते किंवा छोट्या दुकानांच्या मालकांना सांगण्यात आले की ते कोणतेही पैसे न भरता माल विकू शकतात. जाहिरातीत दाखवलेल्या भावनिक बंधनाने या प्रक्रियेला मदत केली. उत्पादनस चांगली प्रसिद्धी मिळाली होती. त्यानंतर एक उत्तम विपणन धोरणाची सर्जनशील अंमलबजावणी झाली: पाच रिकामी सॅशे पॅकेजेस द्या आणि एक विनामूल्य मिळवा. स्थानिकांनी ते मोठ्या प्रमाणात खरेदी केले. जेव्हा चिक शॅम्पूची लोकप्रियता झपाट्याने वाढली, तेव्हा त्याने स्कॅल्प पूर्णपणे स्वच्छ करण्यासाठी चांगल्या स्थितीसह शॅम्पूचे मार्केटिंग करण्यासाठी खुशबू या तामिळ चित्रपट अभिनेत्याची मदत घेतली. ग्रामीण आणि लहान शहरांमध्ये हे उत्पादन अनेक दशकांपासून 'खुशबू' शॅम्पू म्हणून ओळखले जात होते. आज, तोच शॅम्पू घेऊन जाण्यासाठी व्यापाऱ्यांना डिपॉझिट भरावे लागेल. सॅशे विक्रीच्या बाबतीत, चिक हे बाजारपेठेतील अग्रणी आणि देशातील सर्वाधिक विकले जाणारे शॅम्पू आहे. मीरा हर्बल शॅम्पूसह इतर अनेक फायदेशीर ब्रँड्सह केविनकेयरचा आता दोन अब्ज रुपयांचा व्यवसाय आहे.

- i) वरील केस स्टडीचा सारांश स्पष्ट करा.
- ii) वरील केस स्टडीचा काय बोध घ्यावा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4731

[Total No. of Pages : 4

[5956]SODL-227

S.Y. M.Com.

**214 : ORGANIZATIONAL BEHAVIOUR & CASE
STUDIES**

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five out of seven from the following:

[10]

- a) Define group.
- b) What is motivation.
- c) Define personality.
- d) What is organizational behaviour?
- e) What is attitude?
- f) What is emotional intelligence?
- g) What is organizational culture?

Q2) Attempt any four out of six from the following:

[20]

- a) Write a short note on 'Attitude change'.
- b) Explain the meaning & causes of stress.
- c) Explain the importance of motivation.
- d) Write a short note on 'Job Satisfaction'.
- e) Explain attributes of personality.
- f) Explain vroom's expectance theory.

P.T.O.

Q3) Attempt any four out of six from the following: **[20]**

- a) Explain the five basic types of conflicts.
- b) What is the importance of emotional intelligence in the work place?
- c) Discuss the role of information technology in organization.
- d) Explain the different types of groups.
- e) Explain the steps involved in management of stress.
- f) Explain characteristics of organizational culture.

Q4) Attempt any two out of four from the following: **[20]**

- a) Explain the five model of organizational behaviour.
- b) Explain the characteristics & types of motivation.
- c) What is teams? Describe the different types of teams.
- d) Read the case study and answer the following questions:

Mr. Naresh is working in the capacity of a senior manager in BPN courier services Pvt. Ltd. for the last 20 years. His track record of performance for 20 years is excellent. He is known as very disciplined & sincere manager. He is being termed as a role model for new appointees by the directors of the company. of late, he seems not very happy with the developments in his office. He keeps on grumbling about the new junior managers & their attitude towards job. He strongly opposed the 'Work from Home' policy announced by top management for junior tech savvy managers. Mr. Naresh is very strict about work place discipline & reporting timings. This has sparked conflict between him & the new batch of junior managers. He started feeling that top management is very soft on new batch of junior managers & gradually his importance is waning.

He is unable to hide frustration and many a times becomes critically vociferous in meeting with top management representatives.

Now there is a question before top management how to console veteran of 20 years and keep cordial relations in an organization?

Questions:-

- i) Elaborate the different types of conflicts, observed in the above case study and possible solutions for it.
- ii) Consider yourself in the place of top management & describe the strategy to maintain cordial relationship in an organization.

Total No. of Questions: 4]

PA-4731

[5956]SODL-227

S.Y. M.Com.

214 : ORGANIZATIONAL BEHAVIOUR & CASE STUDIES

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील सातपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5 × 2 = 10]

- अ) समूहाची व्याख्या लिहा.
- ब) अभिप्रेरणा म्हणजे काय.
- क) व्यक्तीमहत्त्वाची व्याख्या द्या.
- ड) संघटनात्मक वर्तन म्हणजे काय?
- इ) प्रवृत्ती म्हणजे काय?
- फ) भावनिक बुद्धिमत्ता म्हणजे काय?
- य) संघटनात्मक संस्कृती म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील सहापैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4 × 5 = 20]

- अ) प्रवृत्ती बदल - टीपा लिहा.
- ब) ताणतणावाचा अर्थ सांगून कारणे स्पष्ट करा.
- क) अभिप्रेरणेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ड) कार्य समाधान - टीपा लिहा.
- इ) व्यक्तीमत्वाची गुणवैशिष्ट्ये लिहा.
- फ) व्रूमचा अपेक्षा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील सहापैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. [4 × 5 = 20]

- अ) संघर्षाचे पाच प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) कामाच्या ठिकाणी भावनिक बुद्धिमत्तेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) संघटनेमध्ये असणारी माहिती तंत्रज्ञानाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ड) समूहाचे वेगवेगळे प्रकार स्पष्ट करा.
- इ) ताणतणावाचे व्यवस्थापन करणाऱ्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
- फ) संघटनात्मक संस्कृतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील चारपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [2 × 10 = 20]

- अ) संघटनात्मक वर्तनाचे पाच मॉडेल स्पष्ट करा.
- ब) अभिप्रेरणेची उद्दिष्ट्ये व प्रकार लिहा.
- क) समूह म्हणजे काय? समूहाचे वेगवेगळ्या प्रकाराचे वर्णन करा.
- ड) खालील परिच्छेद वाचून त्यावरील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

श्री नरेश, बी. पी. एन ह्या खाजगी कुरियर कंपनीत वरिष्ठ व्यवस्थापक ह्या हुददयावर मागील वीस वर्षे कार्यरत आहेत. त्यांची मागील 20 वर्षांची कारकीर्द उल्लेखनीय राहिली आहे. ते एक अत्यंत शिस्तप्रिय व प्रामाणिक वरिष्ठ व्यवस्थापक म्हणून ओळखले जातात. कंपनीचे संचालक त्यांचा आदर्श नवनियुक्तांसमोर ठेवत असतात. हल्ली श्री नरेश कार्यालयातील घडामोडीबद्दल नाखुश आहेत. नवीन कनिष्ठ व्यवस्थापकांच्या कामाकाजाप्रती, वृत्ती विषयी श्री नरेश ह्यांची सतत तक्रार असते. श्री नरेश यांनी वरिष्ठ व्यवस्थापनाची तंत्र हुकमती कनिष्ठ व्यवस्थापकांसाठी जाहीर केलेल्या 'घरून काम' ह्या धोरणाला प्रखर विरोध केला. श्री नरेश, कार्यस्थल शिस्त व वेळेवर हजेरी ह्या मुद्द्यांबाबत फारच आग्रही आहेत. ह्या बाबीवरून त्यांचे व नवनियुक्त कनिष्ठ व्यवस्थापक गटाचे खटकेही उडाले आहेत.

वरिष्ठ व्यवस्थापन, नवनियुक्त कनिष्ठ व्यवस्थापक गटाशी सौम्यपणे वागत असून, आपले महत्त्व दिवसेंदिवस कमी होत चालले आहे अशी भावना श्री नरेश ह्यांच्या मनात निर्माण झाली आहे.

श्री नरेश यांना आपले वैफल्य लपवणे कठीण जात असून बऱ्याचदा उच्च व्यवस्थापनातील प्रतिनिधी सोबतच्या बैठकीत ते टीकेचा भडीमार करतात.

उच्च व्यवस्थापनासमोर प्रश्न आहे की ह्या वीस वर्षीय अनुभवसंपन्नेची समजुत कशी घालावी व संस्थेमध्ये सौहार्द कसे राखावे.

प्रश्न :-

- i) वरील प्रकल्प अभ्यासामधील आढळून येणाऱ्या विविध संघर्षांचे वर्णन करून त्यावरील शक्य तो तोडगे सूचवा.
- ii) तुम्ही वरिष्ठ व्यवस्थापनातील प्रतिनिधी आहात असे समजून संस्थेमध्ये सौहार्दपूर्ण वातावरण राखण्यासाठी कोणती रणनीति आखाल.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4732

[Total No. of Pages : 4

[5956]SODL-228

M.Com. (Part - II)

216 : INTERNATIONAL FINANCE & CASE STUDIES

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five out of seven from the following:

[5 × 2 = 10]

- a) What is mean by personal banking?
- b) What is mean by KYC Norms.?
- c) What is mean by Bonds?
- d) What is mean by Global depository receipt?
- e) What is mean by International Monetary System?
- f) What is mean by Convertible Currency?
- g) When was the international finance corporation (IFC) was established?

Q2) Attempt any four out of six from the following:

[4 × 5 = 20]

- a) Write short notes on foreign branches and subsidiary banks.
- b) Write a short note on Euro-notes.
- c) What are the major types of foreign bonds found in Practice?
- d) Write a note on American Depository Receipts.
- e) Explain the types exchange rate system.
- f) State the developmental activities of the IFC.

P.T.O.

Q3) Attempt any four out of six from the following: **[4 × 5 = 20]**

- a) What are the reasons banks usually establish multinational operations?
- b) Briefly explain the SWIET mechanism.
- c) Describe the role of depository.
- d) Give detail information about the Euro currency market.
- e) Explain the classification of exchange rate systems.
- f) What are the main functions of the World Bank?

Q4) Attempt any two out of four from the following: **[2 × 10 = 20]**

- a) Discuss the benefits and risks involved in foreign bonds.
- b) Discuss the advantages and disadvantages of the floating rate system.
- c) Describe the role of the World Bank in international development.
- d) Explain the instruments of international currency market.

Total No. of Questions: 4]

PA-4732

[5956]SODL-228

M.Com. (Part - II)

216 : INTERNATIONAL FINANCE & CASE STUDIES

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5 × 2 = 10]

- अ) वैयक्तिक बँकिंग म्हणजे काय ?
- ब) केवायसी नियमाचा अर्थ सांगा ?
- क) बॉण्ड म्हणजे काय ?
- ड) जागतिक ठेव पावती म्हणजे काय ?
- इ) आंतरराष्ट्रीय चलन प्रणाली म्हणजे काय ?
- फ) परिवर्तनीय चलन म्हणजे काय ?
- य) आंतरराष्ट्रीय वित्त महामंडळाची स्थापना केव्हा झाली ?

प्रश्न 2) खालील सहा प्रश्न पैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे द्या.

[4 × 5 = 20]

- अ) परदेशी शाखा आणि सहाय्यक बँकांवर टीप लिहा.
- ब) युरो नोटा यावर टीप लिहा.
- क) व्यवहारात आढळणारी विदेशी बाँण्ड्सचे प्रमुख प्रकार सांगा.
- ड) अमेरिकन ठेव पावती ची टीप द्या.
- इ) चलन दर प्रणालीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- फ) आंतरराष्ट्रीय वित्त संस्थांची विकासात्मक कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील सहा प्रश्न पैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे द्या. [4 × 5 = 20]

- अ) बँका सहसा बहुराष्ट्रीय कामकाजाची स्थापना कशामुळे करतात.
- ब) स्विफ्ट (SWIFT) यंत्रणेचे स्पष्टीकरण द्या.
- क) डिपॉझिटरी ची भूमिका स्पष्ट करा.
- ड) युरो चलन बाजाराची सविस्तर माहिती द्या.
- इ) विनिमय दर प्रणालीचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- फ) जागतिक बँकेची प्रमुख कार्ये सांगा.

प्रश्न 4) खालील चार प्रश्न पैकी कोणतेही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. [2 × 10 = 20]

- अ) परकीय रोख्यामधील गुंतवणूकीचे फायदे आणि जोखीम यावर चर्चा करा.
- ब) तरलता विनिमयदराची गुण आणि दोष सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) जागतिक विकासातील जागतिक बँकेची भूमिका स्पष्ट करा.
- ड) आंतरराष्ट्रीय नाणे बाजारातील साधने स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4955

[Total No. of Pages : 4

[5956]SODL-229A

S.Y. M.Com.

218 : MARKETING RESEARCH & CASE STUDIES

(2019 Pattern) (CBCS)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five out of seven from the following :

[5 × 2 = 10]

- a) Definition of marketing research.
- b) Explain interactive survey methods.
- c) What are the Seven P's of marketing?
- d) What are the four sub-systems of marketing information system?
- e) What is text marketing?
- f) List the types of Internet marketing.
- g) What is brand perception?

Q2) Attempt any four out of five from the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the objectives of marketing research.
- b) State the advantages of Internet advertising in brief.
- c) Write a short-note on shop and retail audits.
- d) State the importance of marketing information.
- e) Discuss the functions of media research.

P.T.O.

Q3) Attempt any four out of six from the following : [4 × 5 = 20]

- a) Explain the various types of Marketing surveys.
- b) Discuss in detail the various market segmentation criteria.
- c) State the Factors influencing choice of media.
- d) What is the purpose of market research?
- e) State the limitations of Multi-Dimensional Scaling.
- f) Differentiate between industrial and consumer market research.

Q4) Attempt any two out of four from the following : [2 × 10 = 20]

- a) Explain in detail the nature of marketing research.
- b) Explain the steps in the marketing research process in detail.
- c) State the characteristics of research process.
- d) Case Study :

Product of customer interest generation :

Sports Ministry of Maharashtra Government has decided to plan such a scheme to create awareness and interest in sports among the youth studying in various colleges of Maharashtra. The number of colleges in various districts of Maharashtra is in few thousand, through which lakhs of youth get education. The Ministry of Sports intends to devise an innovative scheme to attract among them the best and the youth who are interested in sports. In this regard, the Ministry of Sports has decided to obtain various types of information about the college youth. For this the Ministry and the Directorate of Education have decided to use the reports and other secondary materials prepared by the Education Department of the Colleges. Along with this, various articles published in newspapers and annual issues published by colleges and other magazines are also decided to be used.

- i) Can a proper plan be devised using only such secondary materials to find out the sports interests and inclinations of students and youth?
- ii) What are the potential pitfalls of planning such a scheme using materials?

Total No. of Questions : 4]

PA-4955

[5956]SODL-229A

S.Y. M.Com.

218 : MARKETING RESEARCH & CASE STUDIES

(2019 Pattern) (CBCS)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही 5 प्रश्न सोडवा. [5 × 2 = 10]

- अ) विपणन संशोधनाची व्याख्या.
- ब) परस्परसंवादी सर्वेक्षण पद्धती स्पष्ट करा.
- क) मार्केटिंगचे सेव्हन पी काय आहेत?
- ड) विपणन माहिती प्रणालीच्या चार उपप्रणाली काय आहेत?
- इ) मजकूर विपणन काय आहे?
- फ) इंटरनेट मार्केटिंगचे प्रकार सूचीबद्ध करा.
- य) ब्रँड धारणा काय आहे?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही 4 प्रश्न सोडवा. [4 × 5 = 20]

- अ) विपणन संशोधनाची उद्दिष्टे.
- ब) इंटरनेट जाहिरातीचे फायदे थोडक्यात सांगा.
- क) दुकान आणि किरकोळ लेखापरीक्षणांवर टीप लिहा.
- ड) विपणन माहितीचे महत्त्व सांगा.
- इ) माध्यम संशोधनाच्या कार्याची चर्चा करा.

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही 4 प्रश्न सोडवा. [4 × 5 = 20]
- विपणन सर्वेक्षणाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
 - विविध बाजार विभागणी निकषांची तपशीलवार चर्चा करा.
 - माध्यमांच्या निवडीवर परिणाम करणारे घटक सांगा.
 - बाजार संशोधनाचा उद्देश काय आहे?
 - बहु-आयामी स्केलिंगच्या मर्यादा सांगा.
 - औद्योगिक आणि ग्राहक बाजार संशोधनामध्ये फरक करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही 2 प्रश्न सोडवा. [2 × 10 = 20]
- विपणन संशोधनाचे स्वरूप तपशीलवार स्पष्ट करा.
 - विपणन संशोधन प्रक्रियेतील चरणांचे तपशीलवार वर्णन करा.
 - संशोधन प्रक्रियेची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - कैस स्टडी :

ग्राहक रूची निर्मितीचा प्रकल्प

महाराष्ट्रातील विविध महाविद्यालयांमध्ये शिकणाऱ्या युवकांमध्ये खेळाविषयी जागृती आणि आवड निर्माण व्हावी. अशा प्रकारची योजना महाराष्ट्र शासनाच्या क्रीडा मंत्रालयाने आखण्याचे ठरविले आहे. महाराष्ट्राच्या विविध जिल्ह्यांमध्ये असणाऱ्या महाविद्यालयांची संख्या काही हजारांत असून, त्या माध्यमातून लक्षावधी युवक शिक्षण घेतात. त्यापैकी चांगल्या होतकरू आणि खेळांमध्ये रूची असणाऱ्या युवकांना आकर्षित करण्यासाठी एक अभिनव योजना आखण्यात यावी, असा क्रीडा मंत्रालयाचा मानस आहे. या दृष्टीने क्रीडा मंत्रालयाने महाविद्यालयीन युवकांविषयी विविध प्रकारची माहिती प्राप्त करण्याचे ठरविले आहे. यासाठी मंत्रालयाने आणि शिक्षण संचालनालयाने महाविद्यालयांचे शिक्षण खात्याने तयार केलेल्या अहवाल आणि इतर दुय्यम साहित्याचा उपयोग करायचे ठरविले आहे. त्यासोबतच वर्तमानपत्रांतून प्रसिद्ध होणारे विविध लेख आणि महाविद्यालयांनी प्रकाशित केलेले वार्षिक अंक तसेच इतर मासिके यांचाही उपयोग करावयाचे ठरविले आहे.

- विद्यार्थ्यांची आणि युवकांची क्रीडाविषयक रूची आणि कल जाणून घेण्यासाठी अशा प्रकारच्या केवळ दुय्यम साहित्याचा वापर करून योग्य योजना आखता येईल काय?
- साहित्याचा वापर करून अशा प्रकारची योजना आखल्यास त्यात कोणते संभाव्य दोष राहू शकतात.

PA- 8990

[5956]-S-SODL-213

M.Com. (Part- II)

**202B : RESEARCH METHODOLOGY FOR BUSINESS AND
OPERATIONS RESEARCH**

(Revised 2019 Pattern)

Time: 2 hours]

[Max. Marks:70

Q.1. Attempt any five every question - 2 marks	10 10
Q.2. Attempt any four.	20
1. 5 Needs of research design (5x1)	5
2. 5 Uses of sampling in real life (5x1)	5
3. 5 interview methods (5x1)	5
4. definition of data analysis - 2 marks its help to researcher - 3 marks	5
5. Any five principle of writing reports (5x1)	5
6. Any two types of reports (2.5 x 2)	5
Q.3. Attempt any four	20.
1. Any 4 characteristics of two person zero sum game.	5
2. process for mathematical formulation of a linear programming problem (LPP)	5
3. process for solving LPP by graphical method	5.
4. Mathematical formulation of assignment problems.	5.
5. any five phases of the work involved in a project	5.
6. any five common network errors in a network construction	5.

P.T.O.

- Q. 4. Attempt any two. 20
1. Any 3 Approaches of research 10
 2. Any 5 types of research (5x2) 10
 3. Any 5 principle assumptions made while dealing with sequencing problem. 10
 4. Rules — 5 } OF crew scheduling
constraints — 5 } made up of 10

Total No. of Questions : 4]

PA-8990

[5956]-S-SODL-213

M.Com. (Part- II)

202B : व्यवसाय आणि ऑपरेशन्स संशोधनासाठी संशोधन पद्धती
(Revised 2019 Pattern)

Marks - 70

Q.1 -	कोणतेही पाच स्रोतवा	(5x2)	10
Q.2	कोणतेही चार स्रोतवा.	(4x5)	20
1.	कोणतेही पाच महत्त्व (संशोधन आराखडा)	(5x2)	5
2.	कोणतेही पाच उपयोग (नमुना विास)	(5x1)	5
3.	कोणतेही पाच नुमावतीच्या पद्धती.	(5x1)	5
4.	वाच्य - माहिती विश्लेषण	2 Marks	5
	संशोधकांना महत्त्व. —	3 Marks	
5.	पाच अहवाल लिहण्याची तरे.	(5x1)	5
6.	कोणतेही 2 अहवालांचे प्रकार	(2x5x2)	5.
Q.3	कोणतेही चार स्रोतवा		20
1.	कोणतेही 4 वैशिष्ट्ये (कोण व्यक्ती शून्य सम 6		5
2.	LPP च्या गणितीय सुलीकरणाची प्रक्रिया		5
3.	LPP सोडवण्याची प्राथमिक पद्धत.		5
4.	असाइनमेंट समस्यांचे गणितीय सुल		5
5.	कोणतेही पाच रूपां (प्रकल्प काम)	(5x1)	5
6.	कोणत्याही पाच रूपां (नेटक रूपां)	(5x1)	5
Q.4.	कोणतेही 2 स्रोतवा	(2x10)	20
1.	कोणतेही 3 संशोधनाच्या पद्धती		10
2.	कोणतेही 5 संशोधनाचे प्रकार	(5x2)	10
3.	कोणतेही 5 तरे अनुक्रमिक समस्या हाताळणी	(5x2)	10
4.	संशोधन गंभीर मान पद्धती. Rules -	5 Marks	10
	constraints -	5 Marks	

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 4

PA- 8992

[5956]-S-SODL-212

M.Com. (Part- II)

**205 : LAWS RELATING TO INTERNATIONAL BUSINESS AND
RECENT ADVANCES IN COMMERCIAL LAWS AND PRACTICES
(2019 Pattern)**

Model Answer & Scheme of Marking

Time: 3 Hours]

[Max. Marks:70

Q.1) Attempt any 5 out of 7 from the following.

(5x2=10)

- 1) Globalization refers to the spread of the flow of financial products, goods, technology, information, and jobs across national borders and cultures. In economic terms, it describes an interdependence of nations around the globe fostered through free trade.
- 2) An export in international trade is a good produced in one country that is sold into another country or a service provided in one country for a national or resident of another country.
- 3) Foreign direct investment (FDI) is an investment made by a company or an individual in one country into business interests located in another country.
- 4) International commercial arbitration is an alternative method of resolving disputes between private parties arising out of commercial transactions conducted across national boundaries that allow the parties to avoid litigation in national courts.
- 5) Free trade means free sale and purchase of goods and services by people of different countries. People of a free-trade country are free to export to and import goods and services from foreign countries. There is no direct or indirect restriction or control on the exports and imports of goods and services.
- 6) Debt is a sum of money that is owed or due.
- 7) An organization's internal environment is composed of the elements within the organization, including current employees, management, and especially corporate culture, which defines employee behavior.

Q.2) Attempt any 4 out of 6 from the following

(4x5=20)

- 1) 1 mark for each difference. [5 Marks]
- 2) Advantages 2 ½ marks Disadvantages 2 ½ marks
- 3) [5 Marks]
- 4) [5 Marks]
- 5) [5 Marks]
- 6) 2 ½ marks + 2 ½ marks

Q.3) Attempt any 4 out of 6 from the following.

(4x5=20)

P.T.O.

1) 1 mark for each objective [5 Marks]

2) [5 Marks]

3) [5 Marks]

4) [5 Marks]

5) [5 Marks]

6) [5 Marks]

Q.4) Attempt any 2 out of 4 from the following. (2x10=20)

1) Meaning -2 marks, Barriers-8 mark (1 mark each)

2) Export promotion meaning – 1 mark, 1 ½ marks for each categories of the institutions involved (06 x 1½ marks =09)

3) 10 marks

4) 10 marks

Total No. of Questions : 4]

PA-8992

[5956]-S-SODL-212

M.Com. (Part- II)

205 : आंतरराष्ट्रीय व्यवसायाशी संबंधित कायदे, व्यावसायिक कायदे आणि
पद्धतींमध्ये अलीकडील प्रगती
(2019 Pattern)
Model Answer

एकूण गुण: ७०

प्र.१) खालील ७ पैकी कोणतेही ५ सोडवा.

(५x२=१०)

- १) जगाच्या विविध भौगोलिक क्षेत्रात राहणा-या लोकांमध्ये वाढते सामाजिक, आर्थिक, औद्योगिक व्यापारी, सांस्कृतिक संबंध दर्शविणारी व्यापक प्रक्रिया म्हणजे जागतिकीकरण होय.
- २) २ गुण
- ३) जेव्हा एखाद्या देशाच्या कंपनीत दुसऱ्या देशाकडून गुंतवणूक केली जाते तेव्हा त्याला एफडीआय म्हणतात. भारताचा हा कायदा कोणत्याही गैर-भारतीय किंवा गैर-भारतीय कंपनीस सुविधा प्रदान करतो. याला परकीय गुंतवणूक म्हणूनही ओळखले जाते.
- ४) आंतरराष्ट्रीय व्यावसायिक लवाद ही राष्ट्रीय सीमा ओलांडून केलेल्या व्यावसायिक व्यवहारांमुळे उद्भवलेल्या खाजगी पक्षांमधील विवादांचे निराकरण करण्याची एक पर्यायी पद्धत आहे जी पक्षांना राष्ट्रीय न्यायालयांमध्ये खटला टाळण्याची परवानगी देते.
- ५) मुक्त व्यापार ही एक अशी रणनीती आहे ज्याद्वारे एक देश दुसऱ्या देशाकडून कोणत्याही निर्बंधांशिवाय आयात आणि निर्यात करू शकतो.
- ६) कर्ज ही देणी किंवा देय असलेली रक्कम आहे.
- ७) संस्थेचे अंतर्गत वातावरण हे सध्याचे कर्मचारी, व्यवस्थापन आणि विशेषतः कॉर्पोरेट संस्कृतीसह संस्थेतील घटकांचे बनलेले असते, जे कर्मचाऱ्यांच्या वर्तनाची व्याख्या करते.

प्र.२) खालील ६ पैकी कोणतेही ४ सोडवा.

(४x५=२०)

- १) प्रत्येक फरकासाठी ०१ गुण. [५ गुण]
- २) फायदे २ १/२ गुण, तोटे २ १/२ गुण
- ३) [५ गुण]

५) [५ गुण]

६) $2\frac{1}{2}$ गुण + $2\frac{1}{2}$ गुण

प्र.३) खालील ६ पैकी कोणतेही ४ सोडवा.

(४x५=२०)

१) प्रत्येक उद्दिष्टासाठी ०१ गुण [५ गुण]

२) [५ गुण]

३) [५ गुण]

४) [५ गुण]

५) [५ गुण]

६) [५ गुण]

प्र.४) खालील ४ पैकी कोणतेही २ सोडवा.

(२x१०=२०)

१) अर्थ -२ गुण, अडथळे-८ गुण (प्रत्येकी १ गुण)

२) निर्यात प्रोत्साहन अर्थ -०१ मार्क, सहभागी संस्थांच्या प्रत्येक श्रेणीसाठी $१\frac{1}{2}$ गुण ($०६ \times १\frac{1}{2}$ गुण =०९)

३) १० गुण

४) १० गुण

Total No. of Questions : 4]

[Total No. of Pages : 1

PA-8999

[5956]SODL-S-222

M.Com. - II

204 : SPECIALIZED AUDITING AND CASE STUDIES

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Scheme of Marking

Q.1. Attempt any five of the followings

10 Marks

2 Marks each x 5 Questions = 10 Marks

Q.2. Attempt any four of the following

20 Marks

5 Marks each x 4 Questions = 20 Marks

Q.3. Attempt any four of the following

20 Marks

5 Marks each x 4 Questions = 20 Marks

Q.4. Attempt any two from the followings

20 Marks

10 Marks each X 2 Questions = 20 Marks

PA-9006

[5956]SODL-S-229

M.Com. - II

218 : MARKETING RESEARCH & CASE STUDIES

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Scheme of Marking & Model Answers

Q. NO. 1. Attempt any five out of seven from the following

1
2
3
4
5 } 2 marks each
2 x 5 = 10

Q. NO. 2. Attempt any four out of six

1
2
3
4
5
6 } 5 marks each
5 x 4 = 20

Q. NO. 3. Attempt any four out of six

1
2
3
4
5
6 } 5 marks each
5 x 4

Q. NO. 4. Attempt any ~~two~~ out of ~~four~~ / two from given case

1
2
3
4 } 5 marks
any two out of four
10 x 2 = 20
case study = 10 marks each

